

Folkehøgskolen – for alle?

En analyse av underrepresentasjon i folkehøgskolen

Rapport 2022 – 19

Proba-rapport nr. 19, Prosjekt nr. 22024

ISSN: 1891-8093

HSS/AFJ/RB/JH/AG, 1.8.2022

--

Folkehøgskolen – for alle?

En analyse av underrepresentasjon i folkehøgskolen

Utarbeidet for Kunnskapsdepartementet ved Folkehøgskoleutvalget

Forord

I denne rapporten oppsummerer og presenterer vi funnene fra prosjektet *Analyse av underrepresentasjon i folkehøgskolen*. Oppdragsgiver for utredningen er Kunnskapsdepartementet ved Folkehøgskoleutvalget, og vil takke for at vi har fått muligheten til å arbeide med dette prosjektet.

Prosjektet kunne ikke ha blitt gjennomført uten innsatsen og velviljen vi fikk fra karriereveilederne og studentene vi har intervjuet, og ikke minst alle som har svart på spørreundersøkelsen. Kantar har gjennomført spørreundersøkelsen i samarbeid med Proba, og vi takker for godt samarbeid i denne prosessen.

Henrik Skaug Sætra har vært prosjektleder for utredningen, og prosjektmedarbeidere på prosjektet har vært Rune Busch, Ane Først Juul og Jacob Hystad. Audun Gleinsvik var kvalitetssikrer.

Oslo 1. august, 2022

Proba Samfunnsanalyse

Innhold:

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER.....	1
1 INNLEDNING.....	6
1.1 Problemstillinger	6
1.2 Underrepresentasjon i folkehøgskolen og andre samfunnsarenaer	7
1.3 Metode	8
1.3.1 Litteraturgjennomgang	8
1.3.2 Intervjuer og fokusgrupper	8
1.3.3 Spørreundersøkelse	10
1.4 Rapportens oppbygging.....	13
2 BAKGRUNN: FOLKEHØGSKOLENES SAMFUNNSBIDRAG OG UNDERREPRESENTASJON	14
2.1 Folkehøgskolenes samfunnsbidrag	14
2.1.1 Mer effektiv gjennomføring av høyere utdanning og redusert frafall.....	15
2.1.2 Pedagogiske nyvinninger	16
2.1.3 Demokratiske dannings og deltakelse i samfunnslivet	17
2.1.4 Integrasjon.....	18
2.1.5 Oppsummering: Folkehøgskolenes samfunnsbidrag.....	19
2.2 Underrepresentasjon som fenomen.....	19
2.2.1 Sosialisering.....	19
2.2.2 Individuelle forutsetninger og preferanser.....	21
2.2.3 Strukturelle forhold.....	22
2.2.4 Oppsummering: Underrepresentasjon som fenomen	24
3 FORESTILLINGER OM VERDIEN AV ET ÅR PÅ FOLKEHØGSKOLE	26
3.1 Overordnede resultater fra spørreundersøkelsen.....	26
3.2 Motiverende og demotiverende forestillinger om folkehøgskole.....	30
3.3 Folkehøgskole som friår og sosial arena	31
3.4 Folkehøgskole som arena for selvrealisering	32
3.5 Folkehøgskole som forberedelse til videre utdanning.....	33
3.6 Forestillinger som både er drivere og barrierer.....	33
4 BARRIERER FOR MANGFOLD	35
4.1 Lav kjennskap til folkehøgskoler	35
4.2 Sosialiseringmekanismer og forventninger fra foreldre/familie.....	36
4.3 Økonomiske barrierer	40
4.4 Vurderinger av kost-nytte.....	44
4.5 Religiøse barrierer	45
4.6 Individuelle preferanser og smak.....	46
4.7 Oppfatning om at man ikke vil møte likesinnede	47
4.8 Formidling av informasjon.....	48
5 ANBEFALINGER	50
5.1 Måltrettet informasjonsformidling	50
5.2 Tiltak mot økonomiske barrierer	51
5.3 Flere skoler lokalisert i eller nær de store byene	52
5.4 Linjer tilpasset målgruppene	52
5.5 Tilpasning til religiøs praksis	53
5.6 Innføring av formelle kvalifikasjoner på enkelte linjer	53
5.7 Prioriteringer mellom tiltak	53
LITTERATUR.....	55
VEDLEGG 1.....	58

Sammendrag og konklusjoner

Resymé

Proba har utført en analyse av årsaker til underrepresentasjon av ulike grupper i folkehøgskolen, på oppdrag for Kunnskapsdepartementet ved Folkehøgskoleutvalget. Gruppene vi har undersøkt spesielt er ungdom med innvandrerbakgrunn og ungdom med foreldre med lav utdanning og inntekt. Undersøkelsen er basert på en litteraturgjennomgang, intervjuer med karriereveiledere, fokusgrupper med ungdommer og en nasjonal spørreundersøkelse til elever på VG3.

Rapporten tar for seg folkehøgskolenes samfunnsbidrag og drøfter hvordan som gjør seg gjeldende på andre samfunnsområder kan være relevante for å forklare og motvirke underrepresentasjon i folkehøgskolene. Den beskriver også hvilke forestillinger ungdom i de to underrepresenterte gruppene har om verdien av et år på folkehøgskole, samt barrierer som hindrer ungdommene i å velge folkehøgskole. Basert på funnene fra undersøkelsen presenterer vi avslutningsvis i rapporten våre anbefalinger til Folkehøgskoleutvalget.

Bakgrunn

Folkehøgskolene har lange tradisjoner i Norge, men når samfunnet utvikler seg oppstår det også behov for å fremskaffe oppdatert kunnskap om folkehøgskolenes rolle. Folkehøgskolene har de siste årene uttrykt ønske om å bidra til å løse ulike samfunnsutfordringer, for eksempel gjennom å fremme integrering og bidra til høyere fullføringsgrad i høyere utdanning og videregående opplæring.

At folkehøgskolenes samfunnsbidrag blir tydeligere gjør det imidlertid enda mer problematisk at visse grupper er underrepresenterte ved folkehøgskolene. Dette gjelder særlig ungdom med innvandrerbakgrunn, og ungdom med foreldre med lav inntekt og/eller utdanning. Resultatene fra undersøkelsen skal blant annet brukes til å vurdere hvilket samfunnsmandat folkehøgskolene kan ha og hvilken plass de har i samfunnet, samt hvordan folkehøgskolene kan bli mer inkluderende.

Problemstilling

Vi har i prosjektet analysert følgende problemstillinger:

1. Hva sier forskning om folkehøgskolenes hovedbidrag til samfunnet i dag?
2. Hva er årsaker til underrepresentasjon av grupper i andre deler av samfunnet, og kan disse bidra til å forklare underrepresentasjon i folkehøgskolene?
3. Hvilke forestillinger har personer med innvandrerbakgrunn og/eller foreldre med lav inntekt og/eller utdanning om hva man får ut av et folkehøgskoleår?
4. Hvilke barrierer forhindrer de samme gruppene fra å velge folkehøgskole?

Oppsummering, konklusjoner og anbefalinger

Folkehøgskolens bidrag i samfunnet

Vår innledende litteraturstudie viser at folkehøgskolenes bidrag i samfunnet kan deles inn i følgende kategorier:

- Mer effektiv gjennomføring av høyere utdanning og redusert frafall.
- Pedagogisk nyvinning.

- Demokratisk danning og deltakelse i samfunnslivet.
- Bidrag til integrering.

Folkehøgskolenes særskilte fokus og pedagogiske metoder kan sies å bidra til styrket demokratisk danning, og gi elevene en introduksjon til og opplæring i deltakelse i samfunnslivet.

Årsaker til underrepresentasjon i andre deler av samfunnet

Forskning på underrepresentasjon i andre sektorer enn folkehøgskolesektoren kan til en viss grad belyse inkluderende og ekskluderende *mekanismer* som fremstår som relevante også for folkehøgskolene. Vi fokuserer i denne rapporten på tre sentrale kategorier. Først er *sosialisering*, som fører til at personer med forskjellige bakgrunner vil vurdere forskjellige valg – også knyttet til utdanning – svært ulikt, og ofte uten at dette involverer bevisste vurderinger av kost/nytte e.l. Deretter ser vi på forhold knyttet til *individuelle forutsetninger og preferanser*, og hvordan dette påvirker de rasjonelle valgene personer tar når de fatter beslutninger knyttet til for eksempel utdanning. Til sist går vi bort fra de individuelle mekanismene og viser hvordan *diskriminerende strukturer* også kan føre til underrepresentasjon. Disse kategoriene med mekanismer brukes så videre i diskusjonen i senere kapitler i rapporten.

Forestillinger og barrierer

Intervjuundersøkelsen og spørreundersøkelsen gir et godt grunnlag for å kunne si noe om hvilke forestillinger ungdom i de underrepresenterte gruppene har om verdien av å gå på folkehøgskole. Følgende forestillinger fremkommer i vårt materiale:

- 1) Et år på folkehøgskole er et pauseår, uten karakterer, der man kan ha det gøy, slappe av, og oppleve nye ting.
- 2) Et år på folkehøgskole er et år man kan utøve hobbyen/interessen sin.
- 3) Et år på folkehøgskole gir mulighet for å være sosiale, få nye venner og oppleve fellesskap.
- 4) Et år på folkehøgskole kan gjøre at man finner mer ut av hvem man er.
- 5) Et år på folkehøgskole kan gjøre at man blir mer selvstendig.
- 6) Et år på folkehøgskole kan gi klarhet i videre utdannings- og yrkesvalg.
- 7) Et år på folkehøgskole koster mye penger.
- 8) Et år på folkehøgskole gir ikke uttelling i form av kvalifikasjoner for videre utdanning og karriere.
- 9) Det kan være vanskelig å utøve sin religion på folkehøgskole.
- 10) Folkehøgskoler er «urnorske».
- 11) Folkehøgskoler er for ungdom fra vestkanten.

Vi vurderer at de seks første er motiverende/inkluderende forestillinger, altså forestillinger om en positiv nytte av å gå på folkehøgskole. De øvrige forestillingene i listen vurderer vi som demotiverende/ekskluderende faktorer. Demotiverende/ekskluderende faktorer kan skape barrierer, som gjør at unge i de to målgruppene ikke velger folkehøgskole. Vi identifiserer følgende barrierer i vårt datamateriale:

Lav kjennskap til folkehøgskoler. Undersøkelsen viser at mange unge i de underrepresenterte gruppene har lav kjennskap til folkehøgskolene, og et mindretall kjenner noen som har gått på folkehøgskole selv.

Sosialisingsmekanismer og forventninger fra foreldre/familie. Unge i målgruppene påvirkes av forventningene fra sine omgivelser, og særlig foreldrene, noe som gjør at mange velger å gå rett videre med utdanning eller arbeid, i stedet for å velge

folkehøgskole. Sosialiseringmekanismer kan også påvirke hvorvidt de unge ønsker og/eller har mulighet til å flytte vekk fra hjembyen.

Økonomiske barrierer. Undersøkelsen viser at folkehøgskoler oppleves som kostbart, og både karriereveiledere og de unge selv omtaler dette som en viktig barriere for å søke seg til folkehøgskole. Dette fremstår som spesielt viktig gitt at sosioøkonomisk status er en av variablene som er knyttet til underrepresentasjon, og denne variabelen henger også sammen med minoritetsbakgrunn.

Vurderinger av kost-nytte. Undersøkelsen viser at mange unge som ikke velger folkehøgskole har problemer med å se den konkrete nytten av folkehøgskole. Dette henger tett sammen med deres vilje til å vurdere å søke seg til folkehøgskole. Det sees også i sammenheng med at mange velger bort folkehøgskole fordi de vil komme raskt i gang med utdanning, eller gå ut i jobb.

Religiøse barrierer. Religiøse barrierer omtales i de kvalitative delene av undersøkelsen som en mulig barriere for å søke seg til folkehøgskole. Mange folkehøgskoler er kristne, noe som i seg selv kan oppfattes som problematisk om man tilhører en annen religion, men også frilynte folkehøgskoler vil kunne oppleves som problematisk av samme grupper. Spørreundersøkelsen viser imidlertid at dette ikke oppleves som en sentral grunn til å ikke velge folkehøgskole for de fleste.

Individuelle preferanser og smak. Undersøkelsen indikerer at folkehøgskolene allerede har potensialet til å være attraktive også for de underrepresenterte gruppene, men at mange ikke er klar over bredden i tilbudet som gis. Det råder en viss oppfatning om at folkehøgskoler er friluftsliv og typisk «norske» aktiviteter, noe som kan utgjøre en barriere for noen.

Oppfatning om at man ikke vil møte likesinnede. Undersøkelsen viser at en ikke ubetydelig andel unge anser folkehøgskolen som best for «typisk norske» unge, og det er klart flere med minoritetsbakgrunn som har en slik oppfatning. Det er likeledes en oppfatning blant en del om at folkehøgskole er for de «rike og privilegerte». Dette fører til at flere med minoritetsbakgrunn og lav sosioøkonomisk status oppfatter at de ikke vil møte likesinnede på folkehøgskole. De unges oppfatning stemmer også med statistikken over hvem som går på folkehøgskole, gjengitt i kapittel 1.

Informasjonsformidling som ikke er tilpasset målgruppene. Et sentralt funn er at mangelfullt tilpasset informasjon kan utgjøre en betydelig barriere for rekruttering fra de underrepresenterte gruppene. Mange har begrenset kunnskap om hva folkehøgskole innebærer, og flere opplever at informasjonen som gis ikke når ut til de underrepresenterte gruppene, og heller ikke er tilpasset dem.

Hypoteser

Basert på Folkehøgskoleutvalgets egne hypoteser i konkurransegrunnlaget, utformet vi følgende hypoteser for undersøkelsen:

- *Hypotese 1:* Ungdommene synes det er vanskelig å se den konkrete gevinsten av folkehøgskoleåret.
- *Hypotese 2:* Ungdommene vurderer kostnadene ved folkehøgskoleåret som for høye.
- *Hypotese 3:* Ungdommene oppfatter at de havner på etterskudd sammenlignet med ungdom som velger andre alternativer.

Vår undersøkelse bekrefter alle hypotesene. Unge i de underrepresenterte gruppene ser ikke at året på folkehøgskole kan gi dem formelle kvalifikasjoner – bortsett fra de to tilleggspoengene – som kan komme til nytte for dem i videre utdannings- og yrkesløp. Vi

har inntrykk av at andre ikke-formelle kvalifikasjoner og lærdommer ikke veier like tungt. Våre data indikerer at dette i mange tilfeller er knyttet til sosialiseringmekanismer, og foreldre og omgivelsenes forventninger. Videre vurderer ungdommene kostnadene som for høye, særlig sett opp mot nytten. Vårt inntrykk er at dette er basert på de unges egne rasjonelle kost-nytte-vurderinger, som igjen er påvirket av foreldrene og omgivelsenes oppfatninger. Her ligger det imidlertid også et strukturelt aspekt – de underrepresenterte gruppene har generelt mindre økonomisk handlingsrom og muligheter til å dekke kostnadene som et år på folkehøgskole medfører.

Undersøkelsen viser også at en del unge i målgruppen har et inntrykk av at et år på folkehøgskole innebærer at man havner på etterskudd sammenlignet med de som går rett inn i studier eller jobb. Dette er også knyttet til utfordringen knyttet til at folkehøgskole ikke gir formelle kvalifikasjoner, noe som fremheves som viktig i flere intervjuer.

Anbefalinger

Basert på våre data og funn har vi utarbeidet en rekke anbefalinger til Folkehøgskoleutvalget. Vi vurderer at tiltak knyttet til informasjonsformidling og økonomiske barrierer bør prioriteres høyest i det videre arbeidet med å gjøre folkehøgskolene mer inkluderende.

Følgende informasjonstiltak anbefales:

- Målrettet informasjon mot foreldre til unge i målgruppen.
- Mer målrettet informasjonsarbeid mot fritidsklubber, idrettslag og andre fritidsaktiviteter, frivillige organisasjoner og på religiøse arenaer i områder hvor det bor mange fra de underrepresenterte gruppene. Lokale ressurspersoner som de unge har tillit til bør involveres, og informasjonsformidlingen bør være muntlig og dialogbasert.
- Bruk av minoritetsambassadører som selv har gått på folkehøgskole kan være viktige i slikt informasjonsarbeid, og i informasjonsarbeidet rettet mot skoler.
- Besøksdager ved folkehøgskoler for ungdom/potensielle elever, foreldre og karriereveiledere, eventuelt videokampanjer med fokus på hvordan folkehøgskolelivet arter seg i praksis.
- Mer målrettet informasjon til karriereveiledere, tilpasset veiledning av unge i de underrepresenterte gruppene.
- Mer aktiv og målrettet bruk av sosiale medier.
- Informasjonsformidling på et tidlig tidspunkt i de unges videregående utdanning.

Følgende økonomiske tiltak anbefales:

- Utrede muligheten for å innføre økonomiske ordninger som kan gjøre tilbudet mer attraktivt for de underrepresenterte gruppene, for eksempel plasser som ikke medfører kostnader («frie» plasser).
- Vurdere muligheten for andre økonomiske ordninger enn lån. Muligheter til å kunne ta opp større lån vil ikke løse alle de økonomiske barrierene, da en del unge, særlig blant de med muslimsk bakgrunn, ikke ønsker å ta opp studielån.
- I utformingen av økonomiske ordninger bør det vurderes tiltak for å begrense stigmatisering av personene som benytter dem.

Vi vurderer at også en rekke andre tiltak vil være viktige for å øke representasjon av målgruppene i folkehøgskolen, selv om de ikke bør være like høyt prioritert som de ovennevnte tiltakene. Følgende øvrige tiltak anbefales:

- Tilrettelegging for – eller etablering av insentiver for – opprettelsen av flere folkehøgskoler i eller nær de store byene.

- Vurdering av muligheten for å opprette linjer med fokus på flere eller andre religioner enn kristendom, og nærmere undersøkelser av hvilke andre linjer som kan treffe flere unge i de underrepresenterte gruppene.
- Kartlegging av utfordringer ved folkehøgskolene i dag knyttet til muligheten for å praktisere ulike religioner, og vurdering av tiltak for å tilpasse dersom det avdekkes behov for dette.

Innføring av formelle kvalifikasjoner på enkelte linjer er et tiltak vi også tror vil kunne ha stor effekt på rekruttering av de underrepresentert gruppene. Imidlertid vil slike tiltak kunne komme i konflikt med prinsipper som ligger til grunn for folkehøgskolenes pedagogikk. Dette er derfor et område hvor vi vurderer det som mindre aktuelt å sette inn tiltak per nå, men der Folkehøgskoleutvalget bør gjøre videre undersøkelser.

1 Innledning

Folkehøgskolene har lange tradisjoner i Norge, men i et samfunn i utvikling er det med jevne mellomrom behov for å fremskaffe oppdatert kunnskap om folkehøgskolenes rolle. En utfordring for folkehøgskolene er at det er en tydelig underrepresentasjon av personer med innvandrerbakgrunn og personer med foreldre med lav inntekt og/eller lav utdanning. For å forstå bakgrunnen for en slik underrepresentasjon har vi gjennomført dette prosjektet som belyser faktorer som påvirker hvorvidt ungdommer velger å gå på folkehøgskole. I tillegg har det vært ønskelig å se overordnet på hvilke konsekvenser slik underrepresentasjon kan ha, og vi har derfor også kartlagt mulige gevinster folkehøgskolene kan ha på samfunnsnivå. Denne rapporten gir innsikt i hva morgendagens potensielle folkehøgskoleelever tenker om folkehøgskolene, og hvilke barrierer som fremstår som mest sentrale for personer i de underrepresenterte gruppene. Vi vurderer også hvilken rolle folkehøgskolen har i samfunnet, og med det også indirekte hvilket samfunnsmandat folkehøgskolene kan ha. Dette gir grunnlag for våre vurderinger rundt hvordan folkehøgskolen kan bli mer inkluderende overfor underrepresenterte grupper.

Prosjektet er utført på oppdrag for Kunnskapsdepartementet ved Folkehøgskoleutvalget.

1.1 Problemstillinger

Målet med prosjektet er å gi ny og bedre innsikt i hvorfor unge med innvandrerbakgrunn og/eller foreldre med lav inntekt/utdanning er underrepresentert i folkehøgskolen.

I denne rapporten belyser og besvarer vi følgende problemstillinger:

1. Hva sier forskning om folkehøgskolenes hovedbidrag til samfunnet i dag?
2. Hva er årsaker til underrepresentasjon av grupper i andre deler av samfunnet, og kan disse bidra til å forklare underrepresentasjon i folkehøgskolene?
3. Hvilke forestillinger har personer med innvandrerbakgrunn og/eller foreldre med lav inntekt og/eller utdanning om hva man får ut av et folkehøgskoleår?
4. Hvilke barrierer forhindrer de samme gruppene fra å velge folkehøgskole?

Hypoteser knyttet til problemstilling 3 og 4

Folkehøgskoleutvalget hadde i forkant av prosjektet formulert en hypotese om hvorfor ungdom med innvandrerbakgrunn og ungdommer fra lavinntektsfamilier og/eller med foreldre med lav utdanning er underrepresentert i folkehøgskolen:

Vår hypotese er at viktige barrierer for å velge folkehøgskole er at det er vanskelig å se konkret hva man får ut av året, å havne et år på etterskudd sammenlignet med dem som ikke går folkehøgskole og at man ikke kan ta seg råd til det.

Formuleringen inneholder tre distinkte faktorer som kan gjøre at ungdommer vurderer nytten av folkehøgskolen som lav og/eller usikker. Disse faktorene er knyttet til (uklare) gevinster, (for høye) kostnader og at ungdommene havner på etterskudd sammenlignet med andre. For å undersøke disse faktorene isolert har vi valgt å dele dem inn i tre underhypoteser:

Hypotese 1: Ungdommene synes det er vanskelig å se den konkrete gevinsten av folkehøgskoleåret.

Hypotese 2: Ungdommene vurderer kostnadene ved folkehøgskoleåret som for høye.

Hypotese 3: Ungdommene oppfatter at de havner på etterskudd sammenlignet med ungdom som velger andre alternativer.

Disse hypotesene ligger til grunn for utarbeidelse av analysen, sammen med øvrige hypoteser og mekanismer som kom frem i kartleggingen av underrepresentasjon i andre deler av samfunnet.

1.2 Underrepresentasjon i folkehøgskolen og andre samfunnsarenaer

Unge med innvandrerbakgrunn og unge med foreldre med lav utdanning og inntekt er to underrepresenterte grupper i folkehøgskolen. Tall fra SSB viser at blant elevene som gikk på folkehøgskole i skoleårene fra 2010 til 2021 var kun 2,2 prosent innvandrere, og kun 0,9 prosent var norskfødte med innvandrerforeldre. Kun 712 personer født i Norge med innvandrerforeldre har gått på folkehøgskole siden 2010. Ved forrige skoleår var prosentandelene litt høyere – 3 prosent av elevene var selv innvandrere og 1,3 prosent var norskfødte etterkommere av innvandrere. Tallene viser at personer med innvandrerbakgrunn er sterkt underrepresentert i folkehøgskolen.

Det samme gjelder for personer med foreldre med lav utdanning. Fra 2010-2021 hadde kun 4,1 prosent av folkehøgskoleelevene foreldre med grunnskoleutdanning som høyeste fullførte utdanning. Tilsvarende prosentandel for elever hvis foreldre har videregående som høyeste fullførte utdanning var 29,9. Til sammenlikning hadde 60,4 prosent av elevene mellom 2010 og 2021 foreldre med kort eller lang høyere utdanning. Ved forrige skoleår hadde kun 3,2 prosent av elevene foreldre med grunnskoleutdanning, mens 67 prosent hadde foreldre med høyere utdanning.

Også elever fra familier med lav inntekt er underrepresentert i folkehøgskolen, men tendensen er ikke her like tydelig som når vi sammenligner med underrepresentasjonen av ungdom med foreldre med lav utdanning. 22,1 og 21,1 prosent av elever som gikk på folkehøgskole mellom 2010 og 2021 kom fra familier i henholdsvis øverste og nest øverste inntekstkvintil. Ved forrige skoleår kom 11,5 prosent av elevene fra familier i nederste inntekstkvintil, mens 23,3 prosent kom fra familier i den øverste. Prosentandelene fordelte seg forholdsvis jevnt på de tre midterste innteksgruppene, fra 17,2 til 21,4 prosent.

Tendensene vi ser i folkehøgskolen stemmer overens med tendenser på andre samfunnsområder. For eksempel viser undersøkelser at foreldres sosioøkonomiske status påvirker graden ungdom deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Bakken, et al. (2016) finner at ungdom fra familier med høyere sosioøkonomisk status i større grad enn andre deltar i slike aktiviteter. Dette gjelder for eksempel for deltakelse i idrettslag. Det er klare sosioøkonomiske forskjeller både når det gjelder rekruttering til og frafall fra organisert ungdomsidrett (Bakken, 2019). Dobbelt så stor andel unge med høy sosioøkonomisk status deltok i organisert idrett som ungdom fra familier med mindre ressurser (Bakken, 2017). Økonomiske ressurser påvirker hvorvidt unge deltar eller ikke deltar i idrettslag, og det er den mest avgjørende klassevariabelen når det gjelder deltakelse i organisert idrett mer avgjørende enn innvandrerbakgrunn (Andersen & Bakken, 2019).

Ungdom med innvandrerbakgrunn er likevel klart underrepresentert i organisert idrett (Bakken, 2019). Videre deltar personer med innvandrerbakgrunn i mindre grad i frivillig arbeid enn den øvrige befolkningen (IMDi, 2022). Bildet er imidlertid nyansert. Språkferdigheter, utdanning, inntektsnivå og botid i Norge virker inn på innvandreres deltakelse i frivillig arbeid, og når disse faktorene justeres for, ser man at innvandrere deltar i samme grad som andre (IMDi, 2022). Norskfødte med innvandrerforeldre

engasjerer seg like mye i frivillig arbeid som jevnaldrende i den øvrige befolkningen (IMDi, 2022).

1.3 Metode

Vårt analytiske utgangspunkt er knyttet til en beslutning om å søke seg til folkehøgskole. Denne beslutningen blir i hovedsak tatt av unge i alderen 18/19 år som går siste året på videregående skole. For å få god innsikt i faktorer som hemmer og fremmer om unge søker seg til folkehøgskole har vi innhentet informasjon om og fra denne målgruppa.

I følge nettstedet folkehøgskolene.no går 7 475 elever på folkehøgskole skoleåret 2021/2022, noe som tilsvarer 12 prosent av 19-årskullet (62 347). Selv om andelen som vurderer folkehøgskole er langt høyere enn disse 12 prosentene, vil den reelle populasjonen av personer som faktisk vurderer folkehøgskole trolig være en god del mindre enn populasjonen av unge som skal ta et valg om veien videre etter videregående opplæring. Videre kan man anta at gruppen unge som vurderer folkehøgskole skiller seg fra hele populasjonen av unge som skal ta valg for neste år. Trolig har man allerede her en underrepresentasjon av de aktuelle gruppene. Allikevel vil det sannsynligvis være personer fra de underrepresenterte gruppene som faktisk overveier å søke seg til folkehøgskolen, men som velger å ikke gjøre det.

For å belyse problemstillingene innen den avgrensede rammen har vi valgt å samle inn data på ulike måter, såkalt metodetriangulering (Jacobsen, 2015). Begrunnelsen for å gjøre dette har vært at vi dels reduserer usikkerheten ved datainnhenting ved å fordele mulig risiko på ulike metoder, men aller viktigst at vi kan belyse problemstillingene fra ulike datakilder, det vil si både kvalitative og kvantitative data.

Videre har vi i datainnhenting søkt å sikre en overrepresentasjon av de underrepresenterte gruppene. Begrunnelsen for å gjøre dette er å ha et best mulig grunnlag for å kunne generalisere funn knyttet til årsaker og begrunnelser for å velge folkehøgskole blant personer i disse gruppene. I gjennomføringen av undersøkelsen har dette i hovedsak vært gjort gjennom å overrepresentere personer med innvandrerbakgrunn, da mange av disse også er fra lavinntektsfamilier.

1.3.1 Litteraturgjennomgang

Vi har gjennomført en begrenset litteraturgjennomgang som belyser 1) forestillinger om og årsaker til å søke folkehøgskole, herunder barrierer, 2) gevinsten og samfunnsnyten av folkehøgskoleåret og 3) årsaker til underrepresentasjon av de aktuelle gruppene i andre deler av samfunnet.

Vi har tatt utgangspunkt i de mest sentrale arbeidene på feltet og har brukt referansene i disse kildene for videre litteratursøk, og har dermed delvis basert oss på såkalt snøballmetode. I tillegg har vi gjennomført nye søk etter forskning og annen litteratur som belyser problemstillingene, spesielt når det gjelder tilgrensende sektorer og domener, og også andre kontekster, som Danmark og Sverige. Når det gjelder underrepresentasjon som generelt fenomen har vi søkt langt bredere og fokusert på mekanismer som kan føre til underrepresentasjon av personer med lav sosioøkonomisk status og minoritetsbakgrunn.

1.3.2 Intervjuer og fokusgrupper

En sentral del av oppdraget er å få innsikt i hvilke drivere og barrierer som påvirker medlemmer av de underrepresenterte gruppene valg om å søke seg til folkehøgskole. For å få god og detaljert kunnskap om dette, har vi gjennomført kvalitative intervjuer og

fokusgrupper med to informantgrupper: i) karriereveiledere på VGS og ii) unge i tredje klasse på videregående skoler.

Intervjuene er gjennomført for å få en rikere forståelse av drivkrefter og barrierer for å gå på folkehøgskole. Intervjumaterialet er brukt både som et selvstendig datagrunnlag for å gi beskrivelser av hvorfor det ikke er mer mangfold i folkehøgskolen, men også i formuleringen av spørsmål til spørreundersøkelsen vi har gjennomført. I våre analyser ser vi svar fra spørreundersøkelsen i lys av funn i intervjumaterialet.

Karriereveiledere på VGS

Karriereveiledere/rådgivere på videregående skoler er en god kilde til informasjon om forestillinger og årsaker til å velge og ikke velge folkehøgskole. Karriereveiledere vil for eksempel ha et inntrykk av hvilke grupper som opplever folkehøgskole som et aktuelt alternativ, hvem som ikke opplever det som relevant, og hva som kan være årsaker til dette. I gjennomføringen av prosjektet har vi rekruttert og intervjuet fem karriereveiledere. Vi har også vært interesserte i karriereveiledernes kunnskap om folkehøgskoler. Dette er av relevans for karriereveiledningen som gis om folkehøgskoler, noe vi kommer tilbake til i kapittel 2.

Vi intervjuet tre karriereveiledere ved tre skoler i Oslo med høy andel elever med innvandrerbakgrunn (90-95 prosent). Vi valgte ut skolene ved å undersøke hvilke bydeler i Oslo som har høyest innvandrerandel, og kontaktet deretter skoler i disse bydelene.

Vi har også gjennomført intervjuer med to karriereveiledere fra to andre videregående skoler, én på Østlandet og én på Vestlandet. Andelen elever med innvandrerbakgrunn ved disse skolene er lavere enn ved skolene i Oslo, men fortsatt forholdsvis høy (henholdsvis 20-30 prosent og 30-40 prosent).

Intervjuene var semi-strukturerte, det vil si at vi på forhånd definerte hvilke spørsmål vi skulle stille, men tilpasset intervjusituasjonen ut fra informantens kunnskaper, samt stilte oppfølgingsspørsmål avhengig av informantens svar.

Fokusgrupper med unge

For å få kvalitativ innsikt i de underrepresenterte gruppernes forestillinger om og synspunkter på folkehøgskoleåret, samt barrierer mot å gå på folkehøgskole, har vi gjennomført tre fokusgruppeintervjuer med elever på videregående skoler Øst i Oslo.

Vi har hatt en fleksibel tilnærming til å rekruttere unge til fokusgruppene. I forbindelse med intervjuene med de tre karriereveilederne ved skoler i Oslo, fikk vi rekruttert én fokusgruppe ved en av skolene, med bistand fra den aktuelle karriereveilederen. Vi tok også kontakt med andre videregående skoler i Oslo i områder hvor få velger folkehøgskole, og/eller med skoler som har en høy andel av unge i målgruppen for undersøkelsen. Vi fikk på denne måten rekruttert to fokusgrupper til, ved to ulike skoler.

Den ene fokusgruppen bestod av fem ungdommer, alle elever på studiespesialiserende linjer på VG3, som alle hadde innvandrerbakgrunn. Den andre fokusgruppen bestod av åtte elever på VG3, hvorav fem hadde innvandrerbakgrunn. De øvrige hadde norske foreldre. De tre elevene i den tredje fokusgruppen hadde alle gått yrkesfaglige linjer, og tok nå påbygning i allmennfag. Disse var derfor litt eldre enn ungdommene i de andre fokusgruppene, men ingen var eldre enn 22 år, og samtlige var ferdige med videregående utdanning til sommeren. Alle i denne gruppen hadde innvandrerbakgrunn.

I fokusgruppeintervjuene har vi blant annet stilt ungdommene spørsmål om deres kjennskap til folkehøgskolen, hvilke oppfatninger og holdninger de har knyttet til folkehøgskolene, om de har vurdert å gå på folkehøgskole, hvilke gevinster de ser ved å gå på folkehøgskole og hvorfor de eventuelt ikke kunne tenke seg det. Vi har tatt

utgangspunkt i en semistrukturert intervjuguide, og tilpasset intervjuformen til den enkelte fokusgruppen.

1.3.3 Spørreundersøkelse

For å belyse spørsmålene om unges forestillinger om folkehøgskolens nytteverdi har vi gjennomført en landsdekkende spørreundersøkelse til unge i alderen hvor de går i tredje klasse på videregående skole, det vil si 18/19 år. Undersøkelsen har vært gjennomført i samarbeid med Kantar Public.

Utvalget

Utvalget for undersøkelsen har vært trukket på opplysninger om kjønn, alder og innvandrerbakgrunn fra Folkeregisteret. Alder har vært definert som personer som er født i perioden 1.1.2003-31.12.2003. Innvandrerbakgrunn har vært definert som personer som er født i utlandet eller personer med to foreldre født i utlandet. Dette teller totalt 9 666 personer. For å sikre oss at nok personer med innvandrerbakgrunn er hele populasjonen tilsendt undersøkelsen (9173 personer)¹. Utvalget ble så supplert med 15 000 personer uten innvandrerbakgrunn. Hele utvalget utgjorde 23 935 personer.

Utsending

Utvalget ble koblet til register med informasjon om e-post og telefonnummer. Hele utvalget fikk tilsendt undersøkelsen på e-post. På grunn av oppdragets ramme fikk 15 000 av disse purring på SMS (det er kostnader knyttet til hver enkelt SMS-utsending).

Utforming

Spørreundersøkelsen inkluderer 17 spørsmål om respondentenes bakgrunn og synspunkter på valg for neste semester og på folkehøgskole. En del av spørsmålene inkluderer en rekke underspørsmål eller påstander respondentene skal ta stilling til.

Spørsmålene om utdanningsvalg er basert på litteraturgjennomgangen, og reflekterer overordnede funn i litteraturen om i) nytte/kostnader, ii) kunnskap/erfaringer, iii) forventning fra omgivelser, iv) smak/preferanser/interesser og v) ønske om forandring/selvrealisering.

Disse inkluderer spørsmål om:

- hva de skal gjøre etter videregående
- foreldre var enig i valget
- begrunnelser for valget
- planer for utdanning og karriere
- de har vurdert folkehøgskolen (kun de som ikke har valgt folkehøgskole)
- begrunnelser for å ikke velge folkehøgskole
- begrunnelser for å velge folkehøgskole (kun de som har valgt folkehøgskole)
- synspunkter på folkehøgskoleåret

Hele spørreskjemaet er vedlagt i vedlegg 1.

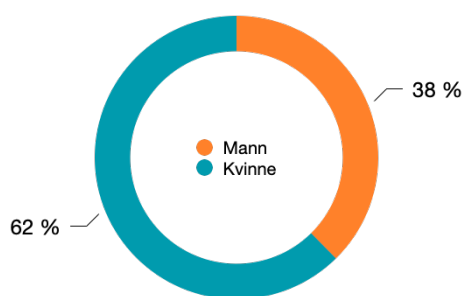
Bakgrunnsspørsmål har vært:

- Hva de gjør på dagtid (skole/opplæring, arbeider, mv.)
- Om de har funksjonsnedsettelse (og om funksjonsnedsettelsen påvirker dem)

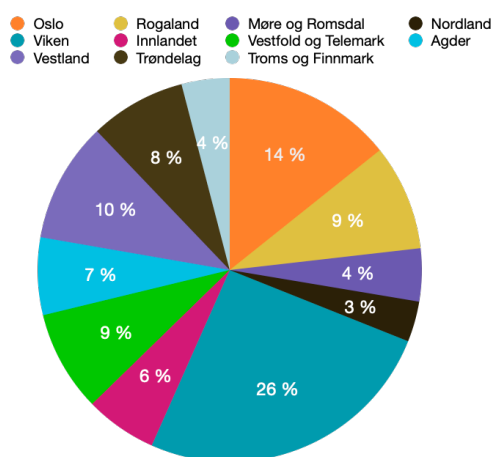
¹ Utvalget som fikk tilsendt undersøkelsen (9 173) er noe lavere enn hele populasjonen (9 666). Noen er reservert mot elektronisk kontakt, og det var noen duplikater, og dette forklarer avviket.

- Bosituasjon (bor alene, med foreldre mv.)
- Om foreldre (jobb, inntekt og utdanning)

3140 respondenter har svart på undersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 13,4, noe vi anser som meget godt gitt målgruppen og distribusjonsform. 62 prosent av respondentene er kvinner, og 38 prosent er menn. Fordelingen på fylke viser at Viken (26 prosent), Oslo (14 prosent) og Vestland (10 prosent) er spesielt godt representert blant respondentene.

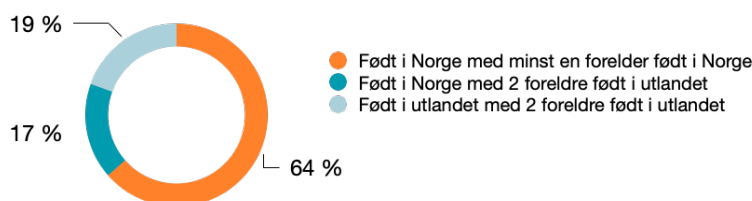

Figur 1: Fordeling på kjønn.

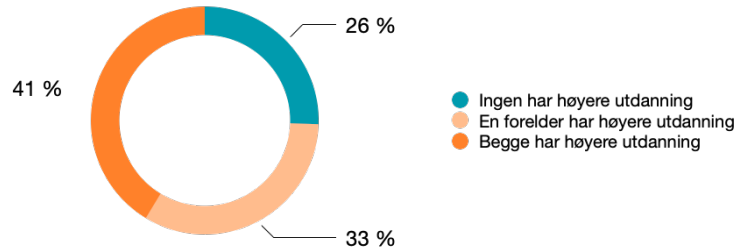
Figur 2: Fordeling på fylke.

Vi har vært spesielt interesserte i unge med minoritetsbakgrunn og lav sosioøkonomisk status, og vi har som nevnt ovenfor forsøkt å sikre tilstrekkelig representasjon blant disse gruppene. 64 prosent av respondentene er født i Norge og har minst én forelder født i Norge, mens 36 prosent har to foreldre født i utlandet (17 prosent født i Norge, 19 prosent er selv født i utlandet). I en del av statistikken som følger i rapporten har vi valgt å bruke skillet mellom de som har minst én forelder født i Norge og de som har to foreldre født i utlandet som en indikator på minoritetsbakgrunn.

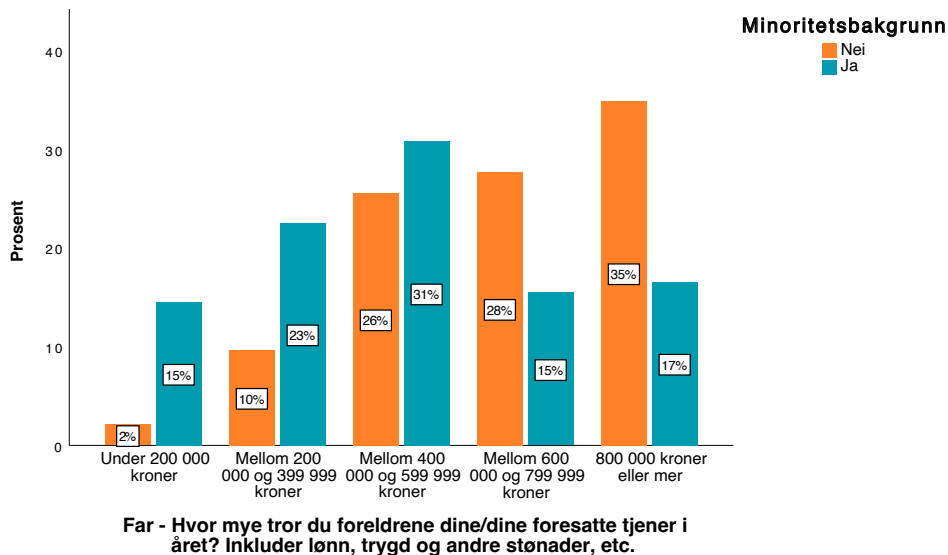
Figur 3: Respondenters og foreldrenes fødested.

Vi har ikke målt sosioøkonomisk status direkte, men vi har stilt spørsmål om foreldres utdanningsnivå og inntektsnivå, og anvender dette som våre primære indikatorer på sosioøkonomisk status. Blant de som ikke har svart «Annet» eller ikke ønsker å svare har 41 prosent oppgitt at begge foreldre har høyere utdanning, mens 33 prosent oppgir at én forelder har høyere utdanning. 26 prosent oppgir dermed at ingen av foreldrene har høyere utdanning. I rapporten skiller vi tidvis mellom de med foreldre uten høyere utdanning og de som har minst én forelder med høyere utdanning.

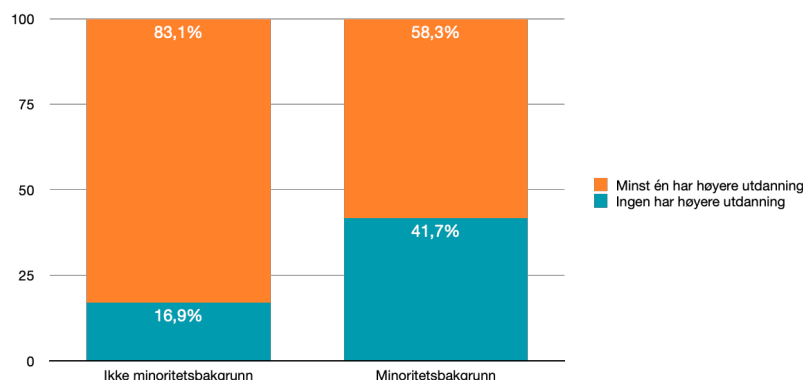
Figur 4: Foreldres utdanningsbakgrunn.

Vi ser også at det er stor grad av overlapp mellom de to gruppene vi undersøker. Figuren nedenfor viser for eksempel fordelingen av svar på spørsmålet «Far - Hvor mye tror du foreldrene dine/dine foresatte tjener i året? Inkluder lønn, trygd og andre stønader, etc.», fordelt på minoritetsbakgrunn. Vi understreker at dette ikke er objektive indikasjoner på foreldres inntekt, men det er allikevel en svært tydelig sammenheng mellom hva respondentene tror far tjener og hvor deres foreldre er født, og en betydelig større andel uten minoritetsbakgrunn oppgir en høy samlet inntekt for far. Samme mønster finner vi på spørsmål om mors inntekt.

Figur 5: Fordeling av svar på antakelse om fars inntekt delt på minoritetsbakgrunn.

Vi ser også samme tendens når vi ser på minoritetsbakgrunn og foreldres utdanning. Blant de med minoritetsbakgrunn har 41,7 prosent foreldre uten høyere utdanning, mens samme tall for de med minst en norskfødt forelder er 16,9 prosent.

Figur 6: Sammenheng mellom minoritetsbakgrunn og foreldres utdanningsbakgrunn.

Vi spurte også respondentene om funksjonsnedsettelse og hvordan dette påvirker deres ønske om å søke folkehøgskole. 9,3 prosent av respondentene svarer at de har en funksjonsnedsettelse, men av disse svarer 72 prosent at den påvirker dem i liten grad. Andelen som har svart at deres plan for det kommende året er å gå på folkehøgskole er betydelig høyere for de med funksjonsnedsettelse enn øvrige, og den er høyst for gruppen som svarer at deres funksjonsnedsettelse påvirker dem i betydelig grad. Det er imidlertid få respondenter i denne gruppen (27 stk.).

Metodiske refleksjoner

En stor fordel med å sende spørreundersøkelse til denne gruppa juni 2022 er at de fleste av disse akkurat hadde tatt et valg om hva de skal gjøre neste semester. Folkehøgskolene har ikke på samme måte som høyere utdanning en fastsatt frist for opptak, men vi regnet med at flertallet av høstens folkehøgskoleelever hadde lagt planer for dette da de deltok i spørreundersøkelsen. Det er god grunn til å tro at tidspunktet for utsending styrker resultatene da det er en faktisk beslutning (ikke en hypotetisk situasjon) de har blitt spurt om.

Personvern

Trekningen av opplysninger er godkjent av Skatteetaten. Det var formelt sett Kunnskapsdepartementet ved Folkehøgskoletrådet som fikk godkjenning som behandlingsansvarlig, og Proba og Kantar som databehandlere.

Det ble i undersøkelsen opplyst om at det var frivillig å delta og informert om oppdragets formål, hvem som var ansvarlig, hva opplysningene skulle brukes til, oppbevaring av opplysninger mv. Undersøkelsen er også godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD).

1.4 Rapportens oppbygging

I kapittel 2 kartlegger vi folkehøgskolenes mulige samfunnsbidrag og vurderer i hvilken grad forklaringer på underrepresentasjon på andre samfunnsområder kan være relevante for å forstå og håndtere underrepresentasjon i folkehøgskolene. I kapittel 3 presenterer vi resultatene knyttet til forestillinger om folkehøgskolene. Kapittel 4 omhandler barrierene for mer mangfold i folkehøgskolene. Rapporten avsluttes med anbefalinger utledet av funnene fra undersøkelsen.

2 Bakgrunn: Folkehøgskolenes samfunnsbidrag og underrepresentasjon

I 2021 nedsatte regjeringen et offentlig utvalg som skal vurdere hva slags samfunnsoppdrag folkehøgskolene skal ha, og hvordan god kvalitet i utdanningen ved folkehøgskolene kan sikres. De siste årene har folkehøgskolesektoren uttrykt et ønske om å ha en rolle i å løse ulike samfunnsutfordringer, for eksempel gjennom å bidra til høyere fullføringsgrad i videregående opplæring og høyere utdanning, og gjennom å fremme integrering (Regjeringen, 2021).

Jo tydeligere det positive samfunnsbidraget til folkehøgskolene er, jo mer problematisk er det at visse grupper er tydelig underrepresentert i folkehøgskolene. Vi vil derfor først undersøke hva forskning og andre kunnskapsgrunnlag peker på som de sentrale bidragene folkehøgskolene har (seksjon 2.1), slik at konsekvensene av underrepresentasjon blir tydeligere.

Slik det fremgår av tall fra SSB og Lånekassen er det to grupper som er særlig underrepresenterte i folkehøgskolen:² personer med innvandrerbakgrunn og personer med foreldre som har lav inntekt og/eller utdanning. Det er imidlertid også naturlig å se underrepresentasjon i folkehøgskolene i sammenheng med underrepresentasjon i andre deler av samfunnet. I seksjon 2.2 ser vi til forskning og kunnskapsgrunnlag fra andre domener og sektorer som omhandler mekanismer som bidrar til underrepresentasjon. Vi legger her spesiell vekt på å de mekanismene som med stor sannsynlighet også bidrar til underrepresentasjon i folkehøgskolesektoren.

2.1 Folkehøgskolenes samfunnsbidrag

Folkehøgskolene ble opprinnelig etablert ut fra N. F. S. Grundtvigs ideer om utdanning. Grundtvig selv var opptatt av at folkehøgskolene skulle være et utdanningstilbud for *folket*. Dette var i kontrast til hvordan utdanningsinstitusjoner i for eksempel England var forbeholdt privilegerte klasser. Det var også spesielt viktig for ham at skolene skulle gi elevene grunnlag for å bli ansvarlige og aktive demokratiske medborgere (Kulich, 1964).

Den første folkehøgskolen ble etablert i Danmark i 1844 (Kulich, 1964). I løpet av de over 175 årene som har fulgt siden har både folkehøgskolene og samfunnet endret seg. I dette prosjektet fokuserer vi på dagens situasjon, når vi ser spesielt på hvilke samfunnsbidrag folkehøgskolene kan gi i dag.

Studenter i danske folkehøgskoler trekker frem at folkehøgskolene «styrker personlig og sosial kompetanse» som et viktig bidrag (Kantar Gallup 2020). Videre peker de på at folkehøgskolen bidrar til opplysning og læring, styrker fellesskap og er en viktig del av kulturarven. En mindre andel mener også at folkehøgskolen kvalifiserer elevene faglig, men dette fremstår altså som mindre sentralt enn de foregående aspektene, og danske folkehøgskole-elever vektlegger dermed aspekter knyttet til *dannelse* som den mest konkrete gevinsten av folkehøgskole.

Elever ved norske folkehøgskoler ser også ut til å være fornøyde med sin tid på folkehøgskole. En undersøkelse gjennomført av EPSI Rating i 2021 viste at elever ved norske folkehøgskoler er svært tilfredse med sitt år på folkehøgskole, selv om

² Folkehelseutvalget har bestilt statistikk fra SSB og Lånekassen. Statistikken er basert på tabell 05352 (SSB): Folkehøgskoler, langkurs og er koblet til statistikk om inntekt, utdanning og innvandringsbakgrunn.

tilfredsheten har gått noe ned fra i fjor. Tilfredsheten blant elever ved folkehøgskoler er høyere enn blant studenter ved universiteter og høyskoler, og dette har vedvart siden 2012. Flertallet av elevene svarer at de anbefaler et år på folkehøgskole til andre, og mange sitter igjen med en god opplevelse, blant annet grunnet engasjerte og kompetente lærere, kombinert med et svært godt sosialt miljø. Elevene opplever å utvikle seg faglig innenfor sitt fordypningsområde, og at året på folkehøgskole har bidratt til selvstendigjøring. Skoleåret har også gitt bekjentskaper og nettverk av verdi (EPSI Rating, 2021). Selv om det generelle dannelsesperspektivet vektlegges av studentene, ser det ut til at norske folkehøgskoleelever i større grad også vektlegger det *faglige* som positive virkninger av folkehøgskole sammenlignet med den danske folkehøgskolen.

I tillegg til slike undersøkelser av elevenes egne oppfatninger av bidrag foreligger det annen litteratur som beskriver folkehøgskolenes bidrag mer generelt. Vi presenterer i det følgende hva denne litteraturen sier om mulige samfunnsbidrag, og disse kan kategoriseres som følger:

- Mer effektiv gjennomføring av høyere utdanning og redusert frafall
- Pedagogisk nyvinning
- Demokratisk danning og deltakelse i samfunnslivet
- Bidrag til integrering

2.1.1 Mer effektiv gjennomføring av høyere utdanning og redusert frafall

Det første mulige bidrag er folkehøgskolenes bidrag til mer effektiv gjennomføring av høyere utdanning og redusert frafall. Dette kan ha flere årsaker, som for eksempel generell modning, at folkehøgskoleåret hjelper studenter med å finne ut av hva de ønsker å gjøre, samt at de opplever utvikling og trening i å lære og studere.³

Det finnes visse indikasjoner på at folkehøgskolene kan ha slike bidrag. Borgen og Borgen (2013) finner at studenter som har gått på folkehøgskole bruker noe mindre tid på å fullføre sin første bachelorgrad enn studenter som startet studiene direkte etter fullført videregående skole. Tidligere elever ved folkehøgskoler bruker imidlertid ikke mindre tid på å fullføre høyere utdanning enn studenter som etter videregående har hatt en annen type akademisk pause før de startet høyere utdanning. Knutas og Solhaug (2010) finner at et år på folkehøgskole kun har en svært beskjeden effekt på gjennomstrømming i høyere utdanning, altså tiden det tar studenter å gjennomføre høyere utdanning.

Gjennomstrømming omhandler imidlertid ikke bare tid på gjennomføring av studier, men også redusert frafall. En dansk studie fant at studenter som hadde gått på folkehøgskole hadde lavere sannsynlighet for å falle fra studier, og at elever fra hjem med begrensede ressurser hadde spesielt stort utbytte av året ved folkehøgskole (Lange Analyser 2013).

Knutas og Solhaug (2010) trekker i sin studie fram at et år på folkehøgskole kan ha andre effekter på studentenes gjennomføring av høyere utdanning enn økt gjennomstrømming. Blant annet kan utbytte av folkehøgskole, slik som større tro på egne evner, bedre syn på seg selv, personlig modning, og trygghet i sosiale settinger trolig gi en rekke viktige effekter i videre utdanning (Knutas og Solhaug, 2010).

³ Elevundersøkelsen til Folkehøgskolerådet. Dette er en undersøkelse elevene svarer på mens de fremdeles er elever på folkehøgskole, er svarene er her kun brukt for å illustrere mulige oppfatninger om fordeler ved å gå på folkehøgskole.

2.1.2 Pedagogiske nyvinninger

Folkehøgskolene forbindes ofte med en kreativ, annerledes og nyskapende tilnærming til pedagogikk, og et mulig samfunnsbidrag kan følgelig være folkehøgskolenes rolle som pedagogisk «laboratorium». Dette har blant annet utgjort grunnlaget for en tilnærming til læring som angivelig fremmer demokrati, samfunnsdeltakelse og integrering, som vi kommer tilbake til nedenfor.

Folkehøgskolene kan ha et viktig samfunnsbidrag gjennom sin rolle som pedagogisk innovatør (Collins, 2013). Folkehøgskolene har en spesiell rolle i nordisk utdanningssektor, og Collins (2013) drøfter hvorvidt australske lærere kan lære noe av den nordiske folkehøgskolemodellen. Folkehøgskolene fremstilles som typisk nordiske, og til tross for at Collins (2013) hevder at institusjonen vanskelig kan kopieres og innføres direkte i andre kontekster hevder han at de kan være viktige pedagogiske inspirasjonskilder for andre. Han mener systemet med lærere/undervisere med vidt ulik arbeidserfaring, akademisk kompetanse, alder og bakgrunn utfordrer etablerte forestillinger om hva som er pedagogisk mulig.

Til tross for at folkehøgskolene vanskelig kan overføres direkte til helt andre kulturelle kontekster, beskriver Bagley og Rust (2013) hvordan de skandinaviske folkehøgskolene har inspirert folkehøgskoler eller «folk schools» (heretter kalt folkeskoler) i USA. I motsetning til de relativt enhetlige, regulerte og statlig finansierte folkehøgskolene i Skandinavia, drives de amerikanske folkeskolene uavhengig, er svært varierte, og kan anses som ideelle organisasjoner som spenner fra studiesirkler og familieleire, til sentre som bevarer folkekunst. Forfatterne har trukket frem hvordan folkeskolene gjenspeiler folkehøgskolenes fokus på pedagogisk frihet, personlig vekst og livslang læring. Gitt de amerikanske folkeskolenes status som ikke-formelle utdanningssteder, har de klare likhetstrekk med skandinaviske folkehøgskoler. Blant annet har de valgt å ikke bruke eksamener eller formelle karakterer for å vurdere studenter. I tillegg viser de tydelig pedagogisk frihet, i og med at de er uavhengig styrt og dermed har friheten til å skape og forsørge seg selv etter eget ønske. Ved de fleste folkeskolene i USA er det også etablert en felles visjon, eller et ønske om, å oppmuntre til livslang læring hos studentene.

Folkehøgskolene beskrives ofte som ikke-formelle voksenopplæringssystemer med en pedagogisk praksis som skiller seg fra formelle og offentlige utdanningssystem (Damianek, 2016). I motsetning til formelle utdanningssystem sentreres ofte undervisningen og opplæringen rundt en fellesskapstanke som tar utgangspunkt i de verdier og ideologier som eksisterer hos den enkelte tilbyder. Fokuset er ofte å stimulere til personlig utvikling, og de ulike skolene spesialisere seg på ulike deler rundt dette. Et vanlig fokus hos de nordiske folkehøgskolene er å legge til rette for at elevene skal ta ansvar for eget liv, og å spille en dynamisk og engasjert rolle i samfunnet. Slike pedagogiske ideer hevdes å være særlig viktige og relevante i nåtidens samfunn. Dette kan også sees i sammenheng med økt fokus på livslang læring og vektleggingen av grunnleggende kritisk og analytisk kompetanse, samt samarbeids- og generelle problemløsningsevner.

Det har også blitt hevdet at de svenske folkehøgskolenes evne til å reformere og tilpasse seg nye grupper med elever, for eksempel som følge av endringer i flyktningstrømmer, er et av de mest karakteristiske og viktigste kjennetegnene ved folkehøgskolene (Larsson, 2013). Videre hevdes det at deres innovative måter å organisere utdanning på har vært inspirasjon til endringer også i det formelle utdanningssystemet i Sverige.

Larsson (2013) viser til hvordan folkehøgskolene for eksempel var tidlig ute med å akseptere deltagelse av begge kjønn, og bidro til å få fart på likestillingsprosesser ved å blant annet åpne opp for og arrangere sommerkurs for unge, voksne kvinner som gikk på såkalte kvinneskoler.

2.1.3 Demokratisk danning og deltagelse i samfunnslivet

Et resultat av folkehøgskolenes særskilte fokus og pedagogiske metoder kan også, hevdes det, bidra til styrket demokratisk danning og en introduksjon til og opplæring i deltagelse i samfunnslivet.

I forlengelsen av de pedagogiske nyvinningene kan vi se at Bagley og Rust (2013) peker på hvordan de fleste folkehøgskoler har en sentral visjon om å fremme sosial rettferdighet og medvirkning i løsningen av store sosiale-, økonomiske-, og miljøproblemer. Det er videre et ønske om å fremme respektfull, sosial og demokratisk deltagelse i et internatmiljø, med deltakere som lærer å leve sammen til tross for forskjellene deres. Dette gir grobunn for ny pedagogikk, men i neste instans fører det også til en annen type demokratisk danning enn i det formelle utdanningssystemet og en særegen tilnærming til opplæring i samfunnsliv.

Folkehøgskolene forbindes ofte med sitt bidrag til opplysning og utdanning i samfunnet, og for å støtte demokratiet som et offentlig gode (Knutas, 2013). Knutas mener man gjennom tidligere forskning har lært at folkehøgskolene har som hensikt å støtte og fremme dannelse og opplysning av elevene, samt kunnskap, forståelse og deltagelse i demokratiet. Hun diskuterer folkehøgskolene som bidrag og/eller utfordring til det formelle utdanningssystemet, og belyser dette gjennom fokusgruppeintervjuer med informanter som har gått på folkehøgskole 5, 10 og 30 år tidligere. Uavhengig av om informantene hadde gått på folkehøgskole for 30 år siden eller for fem år siden, hadde de opplevd et fokus på fag og ikke på karakterer, og funnet dette verdifullt. En annen anerkjennelse (uavhengig av studentens tidsramme) var at ved å gi elevene teoretisk og praktisk erfaring med demokratisk styring av studiehverdagen, fikk elevene innsikt i betydningen av forskjeller, samarbeid, ansvar og støtte for hverandre.

Det har også vært uttalte ønsker om at folkehøgskolene skal være en arena for personlig utvikling og «allmenndanning» og at de skal bidra til at elevene aktivt deltar i samfunns- og arbeidslivet, som beskrevet i NOU 2001: 16, *Frihet til mangfold. Om folkehøgskolens rammevilkår*. Det legges til rette for lærings situasjoner preget av samtale, og elevene skal ha stor innflytelse på hva som skal læres. Aktiv deltagelse fra elevene, og gruppearbeid og læringsfellesskap der de kan lære av hverandre, vektlegges (NOU 2001: 16, s. 15). Det kan argumenteres for at de sosiale ferdighetene, samarbeidsevne og allmenndannelsen som elevene kan få gjennom et år på folkehøgskole kan komme til nytte i senere deltagelse i arbeidsliv og sivilsamfunn. Demokrati står sterkt i norsk arbeids- og samfunnsliv generelt, og introduksjonen til denne tradisjonen for samhandling fremstår som spesielt viktig for personer fra grupper som ikke tradisjonelt har erfaring med demokrati og aktiv deltagelse i felles beslutningsprosesser. De samme ferdighetene kan også være viktige for aktiv deltagelse i og forbedret utbytte av videre utdanning. Dette understøttes også av Elevundersøkelsen til Folkehøgskolerådet, som viser at mange mener at året på folkehøgskole har gitt effekt på faglig utvikling, glede ved å lære, samfunnsengasjement og samarbeidsevne.

Noen har også pekt på flere utfordringer når det gjelder å avgjøre hvorvidt folkehøgskolene faktisk bidrar til styrking av demokratiet (Knutas 2013). Utfordringen til utdanning og demokrati avhenger av i hvilken grad den «politiske fantasien» er tilstrekkelig til å overføre gamle verdier som likhet, frihet og fellesskap inn i nye mønstre

for økonomisk organisering som verdsetter begreper som vekst og veiledning av samfunnet. Når man vurderer folkehøgskolenes utfordringer, kan man spørre hvordan folkehøgskolene håndterer motsetningen mellom tradisjon og modernitet; med tradisjon forstått som folkehøgskolene som presenteres i studien, og modernitet som betydning av offentlig ledelse og økonomisk styring av det offentlige skolesystemet (Knutas 2013).

Sjøstrand og Svedberg (2021) har undersøkt samfunnsengasjement hos folkehøgskoleelever. De finner at folkehøgskoledeltakerne er en usedvanlig engasjert gruppe borgere og at det er en sammenheng mellom tiden på folkehøgskolen og engasjementet. Avslutningsvis presenterer forfatterne tre viktige faktorer som kan lede til økt samfunnsengasjement, som de har funnet ved folkehøgskolene: 1) at folkehøgskolens arbeidsmetode bygger på aksept, og styrker deltakernes selvfølelse (innebærer også en opplæring i demokrati), 2) at folkehøgskolens infrastruktur og nærmiljø åpner opp for og krever medvirkning og engasjement, og at 3) folkehøgskolene arrangerer samfunnsaktiviteter.

Det er spesielt interessant at Nordvall og Fridolfsson (2017) peker på at de svenske folkehøgskolene synes å ha spilt en viktig rolle i svenske politikeres utdanningsbakgrunn, noe som åpner for et perspektiv på folkehøgskolene som *eliteinstitusjoner* i nordiske samfunn. Nordvall og Fridolfsson (2017) viser i sin artikkel til at folkevalgte politikere som gruppe generelt har et høyere utdanningsnivå enn den øvrige befolkningen. Til tross for at vi ikke har de samme eliteinstitusjonene som man for eksempel ofte forbinder med Frankrike og Storbritannia, har de folkevalgte også her generelt sett høyere utdanningsnivå enn gjennomsnittet (Nordvall og Fridolfsson. 2017). I 1967 hadde 74 av de 382 representantene i det svenske parlamentet gjennomført et langtidskurs ved en svensk folkehøgskole, hvorav 22 hadde gjennomført studier ved den samme skolen (Brunnsvik) (referert til Helldén, 1968). I 2014 hadde 95 av 349 personer i parlamentet i løpet av sin utdanningsbakgrunn gjennomført et studieår ved en svensk folkehøgskole. Forfatterne konkluderer med at folkehøgskolene synes å ha en betydningsfull posisjon blant den politiske eliten i Sverige, og at det i hovedsak er snakk om ca. 10 folkehøgskoler som gjennom sine tidligere elever synes å ha en relativt sterk tilknytning til Riksdagen.

Det kan diskuteres hvordan korrelasjonen mellom politiske posisjoner og gjennomført folkehøgskole skal tolkes. Det kan være et resultat av seleksjonsmekanismer, altså at de svenske folkehøgskolene rekrutterer studenter med høy sosial status, eller det kan også tenkes at det er mekanismer ved folkehøgskoleåret som gir grobunn for ferdigheter som virker positivt for politisk engasjement og teft.

2.1.4 Integrering

Som tidligere nevnt kan folkehøgskolene muligens bidra til å fremme integrering og inkludering, og dette er også noe som trekkes frem av folkehøgskolene selv. For eksempel tok Folkehøgskolene i 2015 initiativ til en dugnad for å ta imot mindreårige flyktninger (Folkehøgskolene, 2017), og over 280 mindreårige asylsøkere ble bosatt på folkehøgskolene (Nordre Aker Budstikke, 2016).

Borsch, Skovdal og Jervelund (2021) diskuterer i sin artikkel hvorvidt folkehøgskolen kan føre til økt sosial kapital hos unge flyktninger. Forfatterne diskuterer folkehøgskolens forutsetninger for å skape en arena der elever og lærere kan samarbeide for å støtte integreringen av unge flyktninger, og fremhever fire nøkkeldimensjoner de mener demonstrerer et potensiale for skolemiljøer til å kunne øke sosial kapital for unge flyktninger 1) intensiv opplæring på det lokale språket, 2) en forpliktelse til å fremme positive etniske relasjoner, 3) en følelse av kollektivt ansvar og 4) en inkluderende

skoleetos. Artikkelen avsluttes med en diskusjon om hvordan erfaringer fra casestudien kan informere om en bredere konseptualisering av en "flyktningekompetent skole".

2.1.5 Oppsummering: Folkehøgskolenes samfunnsbidrag

Det finnes en rekke indikasjoner på at folkehøgskolene *kan* bidra til en rekke positive effekter for samfunnet, og vi har her fokusert på mulige positive effekter knyttet til gjennomføring av høyere utdanning, pedagogisk nyvinning, demokratisk dannings og bidrag til integrering. Det finnes imidlertid få empiriske undersøkelser på stor skala som vurderer i hvilken grad slike bidrag er reelle og betydelige. Til tross for dette fremstår det som rimelig å konkludere med at folkehøgskolene har mulige positive konsekvenser for de som går der, og at det dermed kan være en utfordring at det er betydelig underrepresentasjon av visse grupper i folkehøgskolene. Med tanke på gruppene som er underrepresentert, som vi snart kommer nærmere inn på, fremstår det som spesielt problematisk om disse går glipp av demokratisk dannings og opplærings i samfunnsnivå, noe som reduserer mulige effekter knyttet til et potensielt bidrag til integrering. Effekter på gjennomføring av høyere utdanning fremstår som såpass usikre at vi ikke fokuserer spesielt på dette i det som følger. Arbeid knyttet til pedagogisk nyvinning er i større grad relevant for lærere og skolesektoren som helhet, fremfor enkeltindividene som går – eller ikke går – på folkehøgskole. Effektene av slik nyvinning vil derfor primært håndteres gjennom effektene på demokratisk dannings og samfunnsnivåstrening.

2.2 Underrepresentasjon som fenomen

Folkehøgskolene må forstås i den bredere konteksten av unge menneskers livsløp, der løpet innenfor utdanning er sentralt. Det vil dermed være nyttig å se hen til forskning og andre kunnskapsgrunnlag om underrepresentasjon og inkluderings- og ekskluderingsmekanismer i utdanningssystemet generelt. Det kan også finnes læringspotensial ved å se nærmere på underrepresentasjon på andre samfunnsområder.

Forskning på underrepresentasjon i andre sektorer enn folkehøgskolesektoren kan til en viss grad belyse inkluderende og ekskluderende *mekanismer* som fremstår som relevante også for folkehøgskolene. Vi fokuserer i det følgende på tre sentrale kategorier. Først er *sosialisering*, som fører til at personer med forskjellige bakgrunner vil vurdere forskjellige valg – også knyttet til utdanning – svært ulikt, og ofte uten at dette involverer bevisste vurderinger av kost/nytte e.l. Deretter ser vi på forhold knyttet til *individuelle forutsetninger og preferanser* og hvordan dette påvirker de rasjonelle valgene personer tar når de fatter beslutninger knyttet til for eksempel utdanning. Til sist går vi bort fra de individuelle mekanismene og viser hvordan *diskriminerende strukturer* også kan føre til underrepresentasjon.

2.2.1 Sosialisering

Underrepresentasjon i et samfunnsdomene kan oppstå som et resultat av individuelle valg, som er resultatet av forskjellige typer sosialisering. Sosialisering er sentralt for å forklare hva som fører til at det oppstår forskjeller når det gjelder hvem som *kan* og *ønsker* å delta i forskjellige aktiviteter og tilbud. Elling & Claringbould (2005) omtaler sosialisering som en sentral ekskluderende eller inkluderende mekanisme som påvirker individuelle valg når de undersøker underrepresentasjon i idrett i Nederland. Studien har overføringsverdi for dette prosjektet, da man også her ser en sterk overrepresentasjon av «sosialt dominante grupper» (Elling & Claringbould, 2005).

Ungdom fra familier med høyere sosioøkonomisk status deltar i større grad enn andre i organiserte fritidsaktiviteter (Bakken et al., 2016). Dette gjelder særlig aktiviteter som skal bidra til utvikling av ulike ferdigheter, slik som musikkskoler, kor, og idrettslag. Imidlertid deltar ungdom fra familier med lavere sosioøkonomisk i større grad i aktiviteter ved fritidsklubber og ungdomshus.

Også i forskning på skolesystemet er sosialisering, og spesielt klassebakgrunn, viet mye oppmerksomhet. Klassebakgrunn er for eksempel knyttet til skolekarakterer, men klassebakgrunn har også en selvstendig påvirkning på aspirasjoner. Om to elever har et lavt karaktersnitt, er det den med høy klassebakgrunn som har størst sannsynlighet for likevel å sikte mot høyere utdanning (Ekren, 2014). Videre har barn av foreldre med grunnskole som høyeste utdanning i gjennomsnitt 12 grunnskolepoeng⁴ mindre enn de som har foreldre med høy utdanning (Ekren, 2014). Blant guttene som tar yrkesfag er det 80 prosent av de med lavt utdannede foreldre som ikke fullfører videregående opplæring innen normert tid. Av de som studerer ved universitet eller høyskole, er det bare 40 prosent av de med lavt utdannede foreldre som har fullført en grad innen ti år.

Sosialisering knyttes ofte til Bourdieu, og innenfor sosiologisk forskning omtales sosialisering ofte som kroppsliggjøring av omgivelsenes forventninger og verdier. Aspirasjoner og utdanningsvalg er ikke kun gjenstand for rasjonelle vurderinger, de er i større grad preget av kroppsliggjorte forventninger og forestillinger som man sosialiseres inn i, og som dermed i stor grad preges av de nærmeste omgivelsene, slik som familien og nabolaget. Unge fra høy sosial bakgrunn er i større grad utrustet med kulturell kapital og en habitus (tanke-, adferds- eller smaksmønstre) som belønnes av skolesystemet (Bourdieu og Passeron 1977). De har dermed større sannsynlighet for å mestre både uttalte og uuttalte koder som må knekkes for å lykkes i skolen og høyere utdanning.

Det finnes også mye forskning på innvandrere og barn av innvandrere i skolesystemet. Når man søker forklaringer på utdanningsvalg i denne gruppen, er klassebaserte forklaringer bare delvis tilstrekkelige. Det er stor overlapp mellom unge med innvandrerbakgrunn og unge med lav sosioøkonomisk bakgrunn, men det er også andre mekanismer som påvirker skoleløpet for minoritetsungdom, som for eksempel språkutfordringer, restriktiv mottakspolitikk, «rigide» studieforløp og økonomiske utfordringer (Arar, 2021).

Annen internasjonal forskning viser at studenters nettverk, herunder deres familie, etniske og religiøse tilhørighet, venner og fakultetet spiller en viktig rolle for om de lykkes i et akademisk løp (Mishra, 2020). Sosial støtte fremstår som en særlig viktig faktor for å lykkes for minoritetsstudenter, og fokus for Mishra (2020) var å undersøke betydningen av sosialt nettverk og sosial kapital. Det kan tenkes at underrepresentasjon av personer med innvandringsbakgrunn på norske folkehøgskoler til dels skyldes at de mangler denne sosiale støtten for å gå på folkehøgskole, blant annet fordi deres foreldre har begrenset kunnskap og få erfaringer med folkehøgskole, og fordi de heller ikke har venner eller andre støttespillere som oppmuntrer dem til å gå på folkehøgskole.

Norsk forskning har viet mye oppmerksomhet til norskfødte barn av innvandrere (etterkommere) som lykkes i skolen og utdanningssystemet i betydelig større grad enn deres klassebakgrunn skulle tilsi. I denne gruppen er 65 prosent av 19-24-åringene studenter på universiteter og høyskoler, noe som innebærer en betydelig

⁴ Grunnskolepoeng oppsummerer alle elevenes resultater i forskjellige fag og er med på å danne grunnlaget for opptak til videregående opplæring (Ekren, 2014).

overrepresentasjon. Andelen blant jevnaldrende uten innvandrerbakgrunn ligger på 46 prosent (SSB, 2021). Overrepresentasjonen er særlig sterk på enkelte eliteutdanninger som medisin, jus og økonomi (ISF, 2019). Samtidig er det store forskjeller innad i etterkommergruppen, særlig etter kjønn og foreldrenes landbakgrunn. Det er derfor viktig å understreke at unge med minoritetsbakgrunn ikke er en enhetlig gruppe.

Forskere har omtalt etterkommeres vei gjennom utdanningssystemet som preget av et eget utdanningsdriv. Dette går ut på at de unge har internalisert et familienarrativ om migrasjonen til Norge, der foreldrene har ofret mye for at de nå skal få sjansen til å skaffe seg en utdanning og et høyt ansett yrke (Lauglo, 2010).

Unge som har kommet til Norge som innvandrere, har i mindre grad de samme forutsetningene for å oppnå fullført videregående eller høyere utdanning, og statistikken viser et større gap mellom denne gruppen og de jevnaldrende (Instebø et al., 2021). Alder ved ankomst har betydning, ikke minst fordi eldre innvandrere gjerne har mer å ta igjen overfor sine jevnaldrende. Mange av innvandrere som ankommer i tenårene er flyktninger med lite utdanningsbakgrunn.

De aller fleste unge innvandrere – som innvandret til Norge før fylte 17 år – starter videregående skole etter å ha fullført grunnskolen (Instebø, et al. 2021). Imidlertid manglet nesten 50 prosent av mannlige innvandrere oppnådd sluttkompetanse i videregående opplæring innen fylte 25 år.

2.2.2 Individuelle forutsetninger og preferanser

Innenfor forskning på utdanningsvalg finnes det også en *rational choice-tradisjon*, der unge (eventuelt i samråd med sine foreldre) forstås som rasjonelle aktører som vurderer kostnader og forventet nytte ved ulike veivalg gjennom utdanningsløpet (Boudon 1974; Erikson og Goldthorpe 1992). Dette kan knyttes direkte til hypotesene som ble omtalt i kapittel 1, som omhandlet at det for noen kan være vanskelig å se helt konkret hva man får ut av året, samtidig som at potensielle elever også vil vurdere de økonomiske kostnadene knyttet både til det å ta et år utenfor det tradisjonelle utdanningsløpet og den faktiske gjennomføringen.

Rasjonelle aktører vil antas å forsøke å unngå nedadgående sosial mobilitet, og ønsker oppadgående sosial mobilitet. En plan om oppadgående sosial mobilitet må imidlertid veies mot kostnader og risiko. Det vil for eksempel anses som rasjonelt for en ung person å legge en plan for å oppnå samme klasseposisjon som foreldrene. Når det snakkes om «push og pull»-faktorer som mulige forklaringer på utdanningsvalg, er dette også en type forklaringsmodell som er utviklet innenfor et rational choice-paradigme.

Individuelle forutsetninger henger nødvendigvis tett sammen med sosioøkonomisk bakgrunn. Bakken et al. (2016) undersøker for eksempel sosiale forskjeller på ulike områder i unges liv. Dataene er hentet fra Ungdata-undersøkelsene, der sosioøkonomisk status er målt gjennom spørsmål om foreldrenes utdanningsnivå, antall bøker og andre typer materielle ressurser i hjemmet, slik som hvorvidt familien har bil, og om de unge har feriert med sin familie (Bakken, et al., 2016). Dette viser at sosioøkonomisk status handler om mer enn sosialisering, da noen vil ha helt andre materielle forutsetninger for å ta bevisste valg.

Penger og tid omtales for eksempel som en sentral ekskluderende mekanisme i nederlandsk sport (Elling & Claringbould, 2005). Overrepresentasjon av privilegerte grupper vil helt naturlig følge av at en aktivitet er forbundet med høye kostnader, og dette er også relevant for folkehøgskolene, som i tillegg til skolepenger i mange tilfeller har relativt høye krav til både utstyr og kostnader i forbindelse med turer o.l. I tillegg vil mange

vurdere det økonomene omtaler som alternativkostnaden til å gå på folkehøgskole. Dette handler om å vurdere et slikt år opp mot et år der man for eksempel jobber eller går rett på studier, for å potensielt komme et år tidligere i jobb i etterkant.

I tillegg handler individuelle forutsetninger til dels om hva foreldre kan og er villige til å bidra med. Visse aktiviteter er for eksempel forbundet med en forventning om at foreldre stiller opp for å samarbeide om å kjøre barn, noe som vil være vanskeligere for foreldre uten bil, med flere barn, o.l. (Elling & Claringbould, 2005). Et individuelt valg kan dermed følge rasjonelt av at en person vurderer, eller får beskjed om at, foreldrene ikke vil kunne stille opp eller bidra i tilstrekkelig grad.

Når det gjelder oppfatningen av nytten av et år på folkehøgskole kan sosialisering altså påvirke hvordan nytten vurderes. Samtidig vil det være slik at folkehøgskolene samlet gir et tilbud som noen personer finner attraktivt – og andre ikke – av grunner som er basert på individuelle preferanser og smak. Det er selvsagt problematisk å skille dette fullstendig fra sosialisering, men vi oppfatter for eksempel et valg om å ikke gå på folkehøgskole fordi en person oppfatter tilbudet som uinteressant i visse tilfeller kan skilles fra at personen tar valg på bakgrunn av sosiale normer og annen miljømessig påvirkning. Dersom personer oppfatter folkehøgskoler som forbundet med friluftsliv og tradisjonelle *norske* fritidsaktiviteter, for eksempel, vil dette kunne oppleves som lite aktuelt for personer som ikke har disse interessene, og dette kan i større grad gjelde personer med minoritetsbakgrunn. Dette tar oss direkte videre til de strukturelle forholdene knyttet til aspekter som om folkehøgskoletilbudet i seg selv kan sies å være diskriminerende, eller om for eksempel informasjonen om folkehøgskoler er tilpasset spesielle grupper.

2.2.3 Strukturelle forhold

I tillegg til forklaringsvariabler som til dels kan kobles til individer er det viktig å understreke betydningen av strukturelle forhold. Dette er et aspekt som får mye oppmerksomhet i forbindelse med senere års debatter rundt *strukturell rasisme*, men dette er også temaer som i lang tid har fått oppmerksomhet i forbindelse med forskning på diskriminering og underrepresentasjon.

Mishra (2020) finner at underrepresenterte studenter opplever diskriminering og segregering, og at dette begrenser deres tilgang til støtte fra samfunnsmedlemmer utenfor deres egne lokalsamfunn. Mishra (2020) viser at selv om tilgangen til høyere utdanning er utvidet som resultat av en rekke reformer, er integrering av nye studentgrupper fortsatt en stor utfordring internasjonalt. Minoritetsstudentene må sikres deltagelse i veiledningsprogrammer, fakultetsveiledning, samt rådgivningstjeneste. Dette er nødvendig for å styrke relasjoner til akademisk ansatte (professorer m.m.), studieveiledere og jevnaldrende studenter, som er med å påvirke hvorvidt studenter lykkes eller ikke i utdanningen. Det er også viktig å sette søkelys på diskriminering og segregering i forkant av studiestart. Også personer med funksjonsnedsettelse opplever vesentlige fysiske og pedagogiske barrierer i utdanningsløpet, og studiesituasjonen generelt, for eksempel knyttet til bolig (Proba-rapport, 2018-2). Konsekvensene av barrierene de møter er både at de velger alternative studier, redusert studieprogresjon og redusert sosial deltakelse.

Barn og unge med innvandrerbakgrunn har færre grunnskolepoeng enn øvrige elever, og ungdom som innvandrer sent i skoleløpet har høyere frafall fra videregående skole. Dette er et sentralt innsatsområde for regjeringens integreringsstrategi

(Kunnskapsdepartementet 2018). SSBs levekårsundersøkelse for personer med innvandrerbakgrunn 2016 (Hamre 2017; Egge-Hoved 2018) viser at 15 prosent av innvandrere og 16 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre har opplevd innvandrerrelatert forskjellsbehandling ved en skole eller utdanningsinstitusjon i løpet av de siste 12 månedene.

Opplevelser knyttet til opplevd diskriminering og rasisme i utdanningsinstitusjoner og grunnskole kan føre til blant annet økt usynliggjøring og fremmedgjøring (Harlap, 2021), lavere akademisk selvtillit (Kristoffersen, 2021) og forsterkede ulikheter knyttet til kunnskapsproduksjon (Thapar-Björkert, 2019). Denne type mekanismer kan videre føre til *selv-ekskludering*, ved at opplevelsen av å være mindreverdig internaliseres og oppleves som reell (hooks, 1995; Elling & Claringbould, 2005).

Samtidig deltar personer med innvandrerbakgrunn i mindre grad i frivillig arbeid enn den øvrige befolkningen (IMDi, 2022), og det er en uttalt målsetning for regjeringen at innvandringspolitikken skal «*legge til rette for at innvandrere også deltar i samfunnsliv, frivillige organisasjoner og valg*» (Departementene, 2021). Imidlertid virker språkferdigheter, utdanning, inntektsnivå og botid i Norge statistisk sett inn på deltakelse, og når disse faktorene justeres for, viser undersøkelser at innvandrere deltar i samme grad som den øvrige befolkningen (IMDi, 2022). Deltakelse i frivillig arbeid blant innvandrere varierer også med hvilken landbakgrunn de har. Norskfødte med innvandrerforeldre engasjerer seg imidlertid like mye i frivillig arbeid som jevnaldrende i den øvrige befolkningen (IMDi, 2022).

Eimhjellen, Bentsen og Wollebæk (2020) skriver i sin rapport at det er en klar sammenheng mellom generalisert tillit og deltagelse i frivillig sektor når det gjelder innvandrere. Deltagelse i det de kaller overskridende organisasjoner, altså organisasjoner som samler personer på tvers av ulike bakgrunner og kjennetegn, har en positiv sammenheng med tillit. Basert på levekårsdata fra 2016 ser de at den generelle tilliten blant innvandrere fra 12 av de 24 landene det kommer flest innvandrere fra, har lavere tillit enn befolkningen i Norge for øvrig, og setter dette i sammenheng med lavere deltagelse i frivillig sektor. De ser også en sammenheng mellom deltagelse i frivillig sektor og politisk deltagelse.

Også i politisk virke er det underrepresentasjon av innvandrere. En svensk studie har gjennomgått forskningslitteratur, samt gjennomgått data fra seks kommunevalg i Sverige mellom 1991 og 2010 (Dancygier et al., 2015). Forfatterne har sett på innvandreres aktive verv i svensk kommunepolitikk. De legger til grunn to konkurrerende forklaringer for at det eksisterer en underrepresentasjon: forklaringer som baserer minoritetsunderrepresentasjon på ressurser på individnivå og forklaringer som vektlegger politiske mulighetsstrukturer. Ved å bruke registerbaserte mikrodata som dekket hele den svenske voksne befolkningen mellom 1991 og 2010, har forfatterne empirisk evaluert disse alternative forklaringene. De ser disse dataene opp mot valgresultater til kommunestyrene i løpet av seks valg, og finner at variasjon i ressurser på individnivå ikke kan forklare innvandreres underrepresentasjon. Når de sammenligner innvandrere og ikke-innvandrere som står overfor sammenlignbare politiske mulighetsstrukturer, gjenstår det fortsatt ett stort representasjonsgap. Forfatterne argumenterer for at diskriminering fra såkalte «gatekeepers», de som innehar rollene som «partiportvoktere» som forvalter informasjonsflyt og har strategiske roller, spiller en viktigere rolle for å opprettholde underrepresentasjonen av innvandrere, enn individuelle ressurser eller strukturelle variabler. Dette kan knyttes til sosialiseringsteori (jf. Bourdieu) og kan forklare hvorfor grupper kjennetegnet av høy sosial status og som har «den

riktige» kulturelle kapitalen blir belønnet – og blir sluppet gjennom «porten» – mens grupper i andre sosiale miljøer ikke mestrer disse kodene. Dette viser også hvor sammensatt denne tematikken er, da manglende representanter på «innsiden» kan føre til ekskludering både gjennom portvokting og ved at personer som utsiden mangler forbilder og eksempler som gjør det mulig å gjenkjenne seg i sektoren, og dermed anse det som mer aktuelt å søke seg til folkehøgskole.

«Gatekeepers» og ekskluderende strukturer omtales også som sentralt for å forklare underrepresentasjon i for eksempel handelsskoler og økonomiutdanninger (Minefee et al., 2018). Minefee et al. (2018) undersøker ulike mekanismer som fører til sosial stenging (social closure), og påpeker at høystatusgrupper i mange tilfeller kan monopolisere makt og tilgang til posisjoner med makt. De peker på en rekke type handlinger som kan være svært vanskelig å identifisere og avdekke for personer fra «utsiden», men spesielt aspekter som å tilbakeholde «taus kunnskap» om hva som må til for å lykkes fra andre, dyrke nettverk seg imellom og generelt å ikke tilby personer fra andre grupper samme type informasjon, støtte og bistand som ytes de som er i samme gruppe. Dette vil ofte være ubevisste handlinger, men de vil allikevel føre til en sementering av strukturer der visse grupper opparbeider seg uforholdsmessig store fordeler, og som dermed fungerer ekskluderende for andre (Minefee et al., 2018).

Et siste forhold er knyttet til informasjon. En erkjennelse av at ikke alle personer er like må også følges opp av informasjonsstrategier som er tilpasset de forskjellige gruppene man ønsker å nå. *Generell* informasjon kan være ekskluderende, hevder Elling & Claringbould (2005), siden forskjellige grupper a) bruker forskjellige informasjonskanaler og b) tolker og forstår form og innhold ulikt. Informasjonskampanjer utviklet av personer fra en spesiell gruppe vil dermed kunne medføre at informasjonen treffer visse grupper bedre og mer effektivt enn andre. Dette kan gjelde informasjon og markedsføring av folkehøgskolene, men det vil med stor sannsynlighet også gjelde rådgivnings- og karriereveiledningstjenester i skolesystemet. Underrepresentasjon i spesifikke utdanningssektorer peker ofte på karriereveiledernes rolle som sentral. Karriereveiledere kan ha for lite kunnskap om personer ulike dem selv til å vurdere dem tilstrekkelig godt. Et eksempel på en slik mekanisme er at uforholdsmessig få med minoritetsbakgrunn henvises til spesialprogrammer for barn med eksepsjonelle evner i USA (Ford 1998). Opplæring i «urban utdanning» og «multikulturell utdanning» ble her omtalt som sentralt for å sikre at karriereveilederne vil være i stand til å både forstå personer med en annen bakgrunn, og også gi dem aktuell informasjon som er basert på deres forutsetninger, interesser og referanserammer. Et åpenbart spørsmål man bør stille er om markedsføringen og rekrutteringskanalene til folkehøgskolen er tilstrekkelig tilpasset alle typer målgrupper, for eksempel minoritetsmiljøer.

2.2.4 Oppsummering: Underrepresentasjon som fenomen

Vi har sett at det er en lang rekke faktorer som påvirker graden av representasjon på ulike samfunnsområder, og vi har i det foregående pekt på tre overordnede mekanismer som kan føre til inkludering eller ekskludering. Disse mekanismene kan også forstås som ulike tilnærminger til å motarbeide uønsket underrepresentasjon, og de er alle relevante for folkehøgskolesektoren, da mekanismene i stor grad er universelle selv om i de forskjellige grad gjelder forskjellige domener. Det er her også verdt å peke på at underrepresentasjon *kan* være et uproblematisk resultat av *smak* (Elling & Claringbould, 2005), uten at noen ekskluderende faktorer gjør seg gjeldende. I slike tilfeller vil

underrepresentasjonens implikasjoner avhenge av om underrepresentasjon er forbundet med ulemper.

Siden det er svært sammensatte forhold som fører til underrepresentasjon er det nødvendig med flere tiltak på flere nivåer for å motvirke underrepresentasjon. Først har vi sett at sosialisering og forhold knyttet til normer og kultur vil kunne ha en stor effekt på hva personer oppmuntres til, ønsker, og følgelig hvilke valg de tar. Tiltak for å motvirke slike mekanismer kan ikke begrenses til informasjon direkte til aktuell ungdom, men må også rettes mot foreldre, familie og hele grupper og miljøer. Samtidig har vi sett at rasjonelle betraktninger også vil være viktige, og dette omhandler både forutsetninger og samsvar mellom preferanser og den informasjonen ungdommen får. Tiltak rettet mot kan være mer tilpasset informasjons- og bevisstgjøringsarbeid, men det er også nødvendig med tiltak på strukturelt nivå. Strukturer som bidrar til diskriminering kan være alt fra ulike ressursgrunnlag, at aktiviteter er organisert og tilpasset på en måte som gjør at det passer bedre for privilegerte grupper enn andre, til mer eksplisitt diskriminering og forskjellsbehandling i skole, karriereveiledning, opptaksprosesser, e.l.

Som vi har sett i dette kapittelet, forbindes folkehøgskolene med mulige positive konsekvenser for elever og samfunnet ellers. Dersom disse er reelle, vil underrepresentasjonen i sektoren være problematisk fordi personer i de underrepresenterte gruppene ikke får samme muligheter og forutsetninger for videre studier, arbeid og samfunnsliv som andre. Dette er spesielt problematisk gitt at de underrepresenterte gruppene allerede er marginaliserte og utsatt i en rekke andre sammenhenger, og folkehøgskolene bør derfor jobbe for å motvirke slik underrepresentasjon.

Det kan i tillegg hevdes at selv om de underrepresenterte gruppene ikke skulle oppleve ulemper forbundet med å være underrepresentert i folkehøgskolene vil skolene, de andre elevene, og i ytterste konsekvens samfunnet for øvrig allikevel kunne oppleve negative konsekvenser som følge av underrepresentasjon. Det er spesielt verdien av eksponering for personer med andre bakgrunner som ikke kan realiseres dersom folkehøgskolene har en for homogen studentgruppe. Det er i tillegg problematisk at folkehøgskolene er en arena for dannelse og trening i sosiale og politiske beslutningsprosesser, og at dette foregår i en kontekst der ikke alle er like godt representert. De normene og strukturene som etableres i folkehøgskolene kan i prinsippet gjenfinnes i deler av storsamfunnet, og slike strukturer vil kunne virke både fremmede og ekskluderende for de underrepresenterte gruppene. I vår analyse har vi fokusert mest på ulempene som kan tenkes å tilfalle de underrepresenterte gruppene, men disse henger sammen med fordelene som dermed tilfaller andre.

3 Forestillinger om verdien av et år på folkehøgskole

Med en etablert forståelse av folkehøgskolenes mulige samfunnsbidrag og mekanismer knyttet til underrepresentasjon på plass, går vi i dette kapitlet over til å presentere vår empiri. Vi fokuserer her spesielt på hvilken opplevd nytte og verdi unge mennesker – og spesielt personer i de underrepresenterte gruppene – forbinder med et år på folkehøgskole.

Det har tidligere blitt vist at de overordnede grunnene for at norsk ungdom vurderte å velge folkehøgskole var at det ga forandring, herunder andre rutiner, andre innfallsvinkler, nye impulser og muligheten for å treffe nye mennesker (Opinion, 2018). Forestillinger som stod til hinder for å velge folkehøgskoler var frykten for å ikke få uttelling, eller komme «bakpå» sammenlignet med andre som valgte studier eller andre retninger (Opinion, 2018). Beslektede forestillinger kan være at folkehøgskole er mest lek og moro, og et år uten krav og karakterer. Dersom man har konkrete utdanningsplaner, og har lagt en plan for videre arbeidsliv og karriere, kan det oppfattes som å «kaste bort et år». En annen oppfatning kan være at det er dyrt sett i forhold til den konkrete nytten det gir, særlig hvis alternativet er å jobbe.

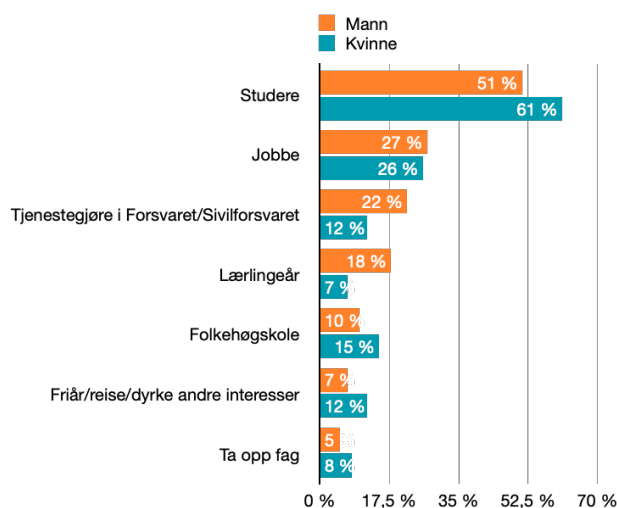
Man kan dele slike forestillinger inn i motiverende/inkluderende faktorer og demotiverende/ekskluderende faktorer. Altså, hvilke faktorer skaper forestillinger om en positiv nytte av å delta, og hvilke faktorer skaper forestillinger om negativ nytte av å delta?

I det videre presenterer vi våre data og funn knyttet til ungdommers forestillinger om folkehøgskole, fra intervjuer med karriereveiledere og fokusgrupper, og fra den nasjonale spørreundersøkelsen til ungdommer. Vi vil først presentere noen overordnede funn fra spørreundersøkelsen, før vi går videre til de ulike forestillinger om folkehøgskolene som fremkommer i intervjuene – både motiverende/inkluderende forestillinger og demotiverende/ekskluderende forestillinger. Deretter vil vi utdype de motiverende forestillingene, og supplere disse med funn fra spørreundersøkelsen. De demotiverende forestillingene – som fungerer som barrierer for mangfold i folkehøgskolen – vil utdypes og diskuteres nærmere i kapittel 4. Til slutt i dette kapitlet vil vi gi en samlet oppsummering av funnene knyttet til forestillinger om verdien av et år på folkehøgskole.

3.1 Overordnede resultater fra spørreundersøkelsen

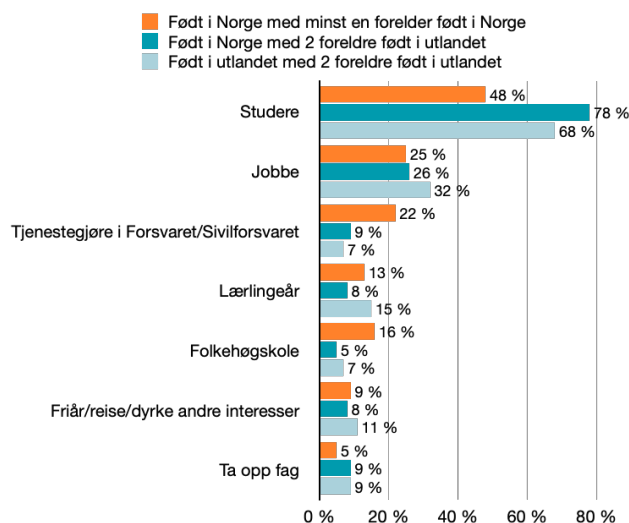
Før vi går inn på de konkrete forestillingene om folkehøgskole vil se kort på hva slags og hvor konkrete planer de unge har for fremtiden. Spørreundersøkelsen viser at 84 prosent av respondentene i spørreundersøkelsen svarer at de har bestemt seg for hva de vil gjøre etter VGS. Det er her ingen signifikante forskjeller mellom kjønn, minoritetsbakgrunn og sosioøkonomisk status.

De samme ble også spurt hva de skulle gjøre etter VGS, og hadde muligheten til å krysse av for flere svaralternativer. Første tabell viser fordelingen på kjønn, hvor vi finner signifikante forskjeller for samtlige alternativer, bortsett fra alternativet «Jobbe». Kvinner svarer i større grad at de skal studere, ta folkehøgskole, friår mm., og ta opp fag, mens menn i større grad svarer at de skal ta et lærlingear og tjenestegjøre.

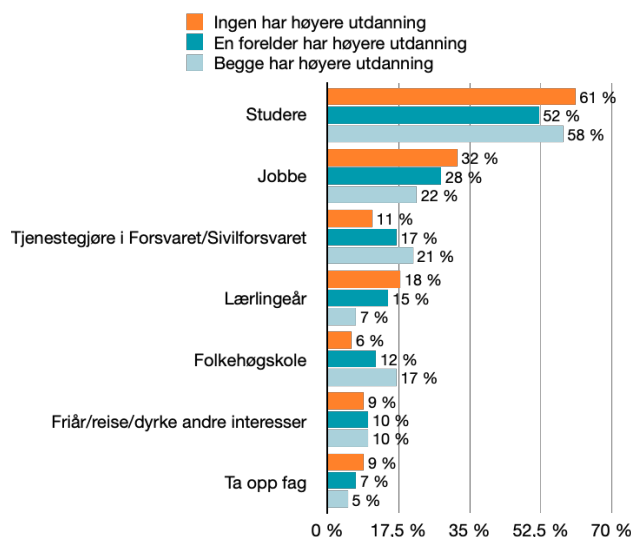
Figur 7: Respondentenes planer etter VGS, fordelt på kjønn.

De to neste tabellene viser svarene fordelt på foreldres fødested og foreldres utdanning. Ungdom med to foreldre født i utlandet svarer i større grad at de skal studere, og de som selv er født i utlandet svarer oftest at de skal ta opp fag eller jobbe. Begge gruppene med to foreldre født i utlandet svarer langt sjeldnere enn de med minst en norskfødt forelder at de skal ta folkehøgskole eller tjenestegjøre. Vi ser også at de som selv er født i Norge med to foreldre født i utlandet sjeldnere oppgir at de skal ta lærlingeår.

Figur 8: Respondentenes planer etter VGS, fordelt på eget og foreldres fødested.

Foreldres utdanning gir også utslag i de unges planer etter VGS. Unge med to foreldre med høyere utdanning svarer i langt mindre grad at de skal ta lærlingeår og jobbe, og vi ser også at samme gruppe oftere oppgir at de skal ta folkehøgskole og tjenestegjøre. Videre svarer personer med én forelder med høyere utdanning i mindre grad at de skal studere.

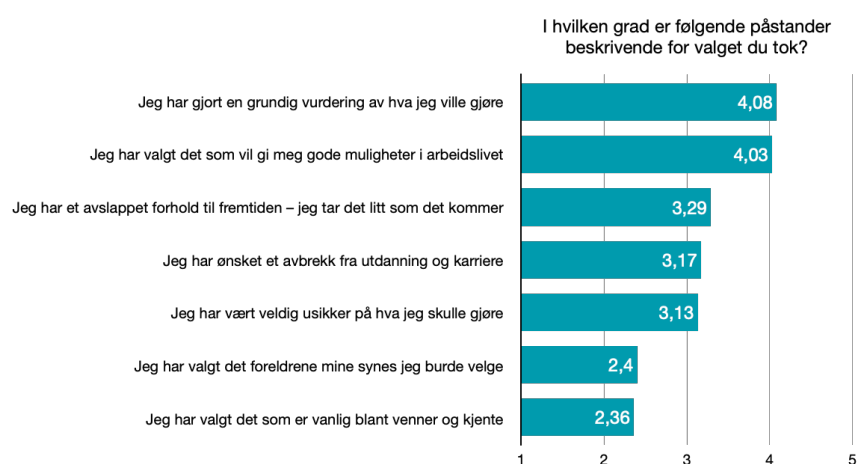

Figur 9: Respondentenes planer etter VGS, fordelt på foreldres utdanningsbakgrunn.

Når det gjelder planer for videre utdanning svarer 62 prosent at de har planer for *flere år fremover*, 20 prosent har en ettårsplan, mens 16 prosent ikke har noen plan. 5 prosent har svart at de ikke vet eller har svart *annet*. Undersøkelsen viser at ungdom med minst én forelder født i Norge i mindre grad har planer for flere år fremover enn unge med to foreldre født i Norge. Unge med foreldre med lav/ingen utdanning har i større grad mangeårige planer enn de med minst én forelder med høyere utdanning.

Før vi går inn på de forskjellige forestillingene om folkehøgskolene gjengir vi også kort overordnede fordelinger på svarene på andre sentrale spørsmål fra spørreundersøkelsen som er relevante for både kapittel 3 og 4. Vi vil deretter gå i mer detalj på disse spørsmålene i delene som følger.

I spørreundersøkelsen ble respondentene blant annet bedt om å vurdere bakgrunnen for eget valg for hva de skal gjøre neste år, og vi gjengir her hvordan respondentene samlet vektla de forskjellige alternativene for referanse. Høy score indikerer at respondentene i stor grad er enige i påstanden:

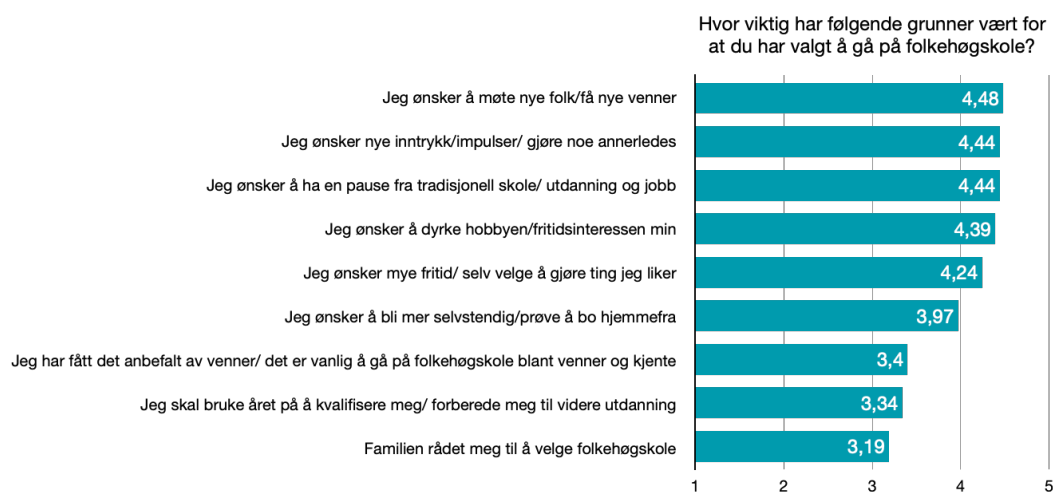
Figur 10: Gjennomsnittverdier for de forskjellige påstandene knyttet til «I hvilken grad er følgende påstander beskrivende for valget du tok?». Verdienes betydning: 1=Helt uenig og 5=Helt enig. 3=Hverken enig eller uenig.

Vi har spurt de som *ikke* har valgt folkehøgskole hvorfor de ikke gjorde dette, og gjengir her hvordan de ulike alternativene ble vektet av respondentene samlet:

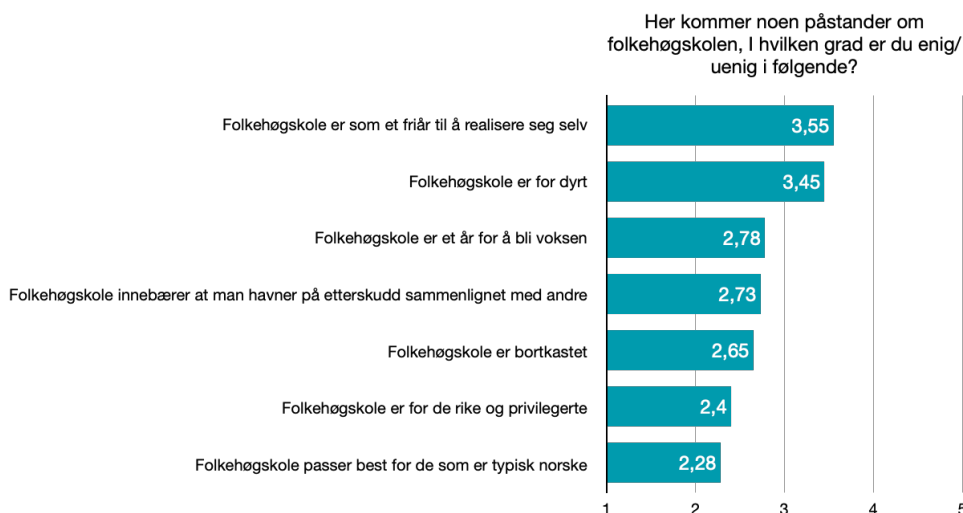
Figur 11: Gjennomsnittverdier for de forskjellige påstandene knyttet til «Hvor viktig er følgende begrunnelser for at du **ikke har valgt** folkehøgskole?». Verdienes betydning: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig. 3=Hverken viktig eller uviktig.

Samtidig spurte vi de som *har* valgt folkehøgskole hva som var årsaken til dette valget, og fordelingen på de forskjellige påstandene er som følger.

Figur 12: Gjennomsnittverdier for de forskjellige påstandene knyttet til «Hvor viktig er følgende begrunnelser for at du **har valgt** folkehøgskole?». Verdienes betydning: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig. 3=Hverken viktig eller uviktig.

Til sist gjengir vi her samlet resultat på en rekke påstander knyttet til folkehøgskolene generelt, og disse vil også beskrives i mer detalj nedenfor:

Figur 13: Gjennomsnittverdier for de forskjellige påstandene knyttet til «Hvor viktig er følgende begrunnelse for at du har valgt folkehøgskole?». Verdienes betydning: 1=Helt uenig og 5=Helt enig. 3=Hverken enig eller uenig.

3.2 Motiverende og demotiverende forestillinger om folkehøgskole

Intervjuene viser at unge i målgruppene generelt har lav kjennskap til folkehøgskolene og deres tilbud⁵. Grunnet elevenes lave kjennskap til folkehøgskolene, varierer dermed grunnlaget for de oppfatningene om verdien av et år på folkehøgskole som her gjengis, samtidig som mange til dels veldig forskjellige oppfatninger kommer frem. Intervjuene med karriereveiledere og fokusgrupper indikerer at følgende er de mest utbredte forestillingene unge har om et år på folkehøgskole:

- 1) Et år på folkehøgskole er et pauseår, uten karakterer, der man kan ha det gøy, slappe av, og oppleve nye ting.
- 2) Et år på folkehøgskole er et år man kan utøve hobbyen/interessen sin.
- 3) Et år på folkehøgskole gir mulighet for å være sosiale, få nye venner og oppleve fellesskap.
- 4) Et år på folkehøgskole kan gjøre at man finner mer ut av hvem man er.
- 5) Et år på folkehøgskole kan gjøre at man blir mer selvstendig.
- 6) Et år på folkehøgskole kan gi klarhet i videre utdanning- og yrkesvalg.
- 7) Et år på folkehøgskole koster mye penger.
- 8) Et år på folkehøgskole gir ikke uttelling i form av kvalifikasjoner for videre utdanning og karriere.
- 9) Det kan være vanskelig å utøve sin religion på folkehøgskole.
- 10) Folkehøgskoler er «urnorske».
- 11) Folkehøgskoler er for ungdom fra vestkanten.

Demotiverende forestillinger for ungdom i én eller begge de underrepresenterte målgruppene – ungdom med innvandrerbakgrunn og ungdom fra lavere sosioøkonomiske lag – er at året på folkehøgskole koster penger (7) og ikke gir uttelling

⁵ Elevenes kjennskap, og manglende kjennskap som barriere for mangfold i folkehøgskolene, omtales nærmere i kapittel 4.

i form av formelle kvalifikasjoner (8), at det er vanskelig å utøve religionen sin (9), samt oppfatningen om at folkehøgskoler er «urnorske» (10), og for ungdom fra vestkanten (11). De øvrige forestillingene, 1-6, kan være motiverende/inkluderende faktorer, som kan fungere som «drivere» for å velge folkehøgskole. Disse utdypes under. Som nevnt vil vi utdype og diskutere de demotiverende forestillingene – som barrierer som hindrer mangfold – i kapittel 4.

3.3 Folkehøgskole som friår og sosial arena

Et sentralt kjennetegn ved folkehøgskolenes pedagogikk er at elevene ikke gis karakterer på sine prestasjoner. Mange linjer tilbyr også elevene å delta på én eller flere studieturer i løpet av året. Videre er året på folkehøgskole et skoleår der det sosiale fellesskapet står sentralt, både i pedagogikken og ellers i elevenes hverdag. Elevene bor sammen på internat og tilbringer mye tid sammen med andre med like interesser som dem selv.

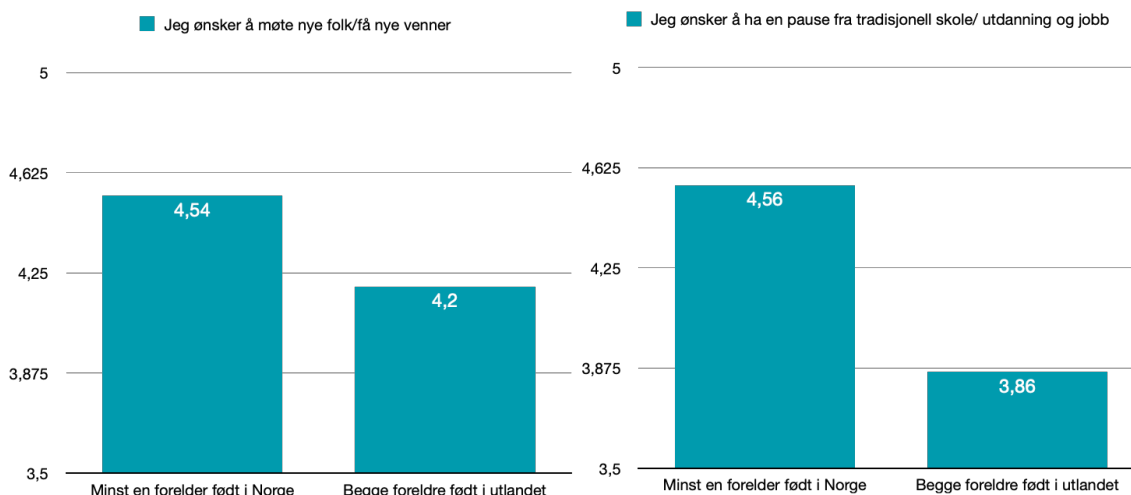
Når ungdommene i fokusgruppene ble spurt om hvilke fordeler de forbinder med å gå på folkehøgskole, trekker de frem fravær av karakterer, å få en pause, få nye venner og oppleve et sosialt fellesskap. Også karriereveilederne vektla at året på folkehøgskole kan være et pauseår uten karakterer, der elevene kan ha det gøy, oppleve nye ting og få nye venner. På spørsmål om hvem folkehøgskolene passer for svarer en karriereveileder:

Noen vet klart hva de skal, da er det litt bortkastet tid og penger (...) Men de som ikke vet, trenger kanskje et år der de gjør noe annet, prøver noe de er interessert i å, finne på noe annet, uten karakterpress (karriereveileder)

En annen karriereveileder uttrykker:

De synes det høres bra ut å ikke få karakterer, ikke ha prøver, slappe av litt ett år. Tror mange opplever som skolen, er veldig, hele tiden nye oppgaver og frister, et år uten sånt virker greit. (karriereveileder)

De som har valgt folkehøgskole ble i spørreundersøkelsen spurt hvorfor de har valgt som de gjorde. I figuren nedenfor ser vi fordelingen når respondentene svarte på hvor sentral påstanden *Jeg ønsker å møte nye folk/få nye venner* og *Jeg ønsker å ha en pause fra tradisjonell skole/utdanning og jobb* var for deres eget valg:

Figur 14: Gjennomsnittverdier for betydningen av «Jeg ønsker å møte nye folk/få nye venner» (venstre) og «Jeg ønsker å ha en pause fra tradisjonell skole/utdanning og jobb» (høyre). Verdienes betydning: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig. 3=Hverken viktig eller uviktig.

Her er svarene signifikant forskjellige for de med minst én norskfødt forelder og de med to foreldre født i utlandet, mens foreldrenes utdanningsbakgrunn ikke påvirker svarene i signifikant grad. Når det gjelder ønsket om å møte nye folk og få nye venner ser vi imidlertid også at jenter i større grad enn gutter oppgir dette som en viktig grunn.

Disse funnene bekrefter at de som velger folkehøgskole opplever disse aspektene som viktige og betydelige fordeler med et år på folkehøgskole, da dette er den viktigste (venner) og tredje viktigste (pause) årsaken til å velge folkehøgskole.

3.4 Folkehøgskole som arena for selvrealisering

Som tidligere nevnt skal folkehøgskolene være arenaer for personlig utvikling, allmenndanning og opparbeidelse av demokratisk forståelse. Tilbudet er tilrettelagt for at elevene skal kunne ta ansvar for eget liv, og delta aktivt i samfunns- og arbeidslivet. Det skal også gi elevene sosiale ferdigheter og evne til samarbeid.

Flere av de motiverende/inkluderende forestillingene om folkehøgskole som kommer frem i vår undersøkelse er knyttet til selvrealisering- og utvikling. Én forestilling er at man på folkehøgskole får mulighet til å utøve hobbyen/interessen sin, og forbedre ferdighetene sine i denne. På spørsmål om hva som kan være fordelene ved å gå på folkehøgskole svarer en elev i en fokusgruppe:

Bruker folkehøgskole som friår til å finne ut hva man vil, kanskje mye press fra VGS. I tillegg får man kanskje bruke mye tid på å bli bedre på en egenskap man liker, f.eks. dans eller musikk. (fokusgruppe)

Det å dyrke fritidsinteresser fremstår også som viktig for respondentene i spørreundersøkelsen som har valgt folkehøgskole. 54 prosent har svart at dette var en svært viktig grunn for dem, mens 32 prosent mener at dette var ganske viktig. Her er det imidlertid ingen signifikante forskjeller mellom gruppene.

En annen forestilling som fremkom i intervjuene med både ungdommer og karriereveiledere er at man på folkehøgskole kan finne mer ut av hvem man er og bli mer selvstendig. Flere av karriereveilederne vektlegger også dannelsingsaspektet, og

muligheten et år på folkehøgskole gir for å utvide de unges horisont og gi dem nye perspektiver. På spørsmål om hva som kan være fordelene ved å gå på folkehøgskole, svarer en karriereveileder:

Det er jo, mye av det jeg har sagt, komme seg vekk, øve på å bli mer selvstendig, få sett litt annet, mange har reist veldig lite, noen har nesten ikke vært ute av bydelen, veldig sentrert her (karriereveileder)

Flere karriereveiledere legger også vekt på at å gå på folkehøgskole kan gi en trygg overgang til et mer selvstendig voksenliv. Mange av respondentene som har valgt folkehøgskole svarer også at det å bli mer selvstendig og forsøke å bo hjemmefra er ganske eller svært viktig (til sammen 49 prosent), men dette fremstår allikevel som en mindre viktig årsak til å velge folkehøgskole enn øvrige grunner.

Når vi spør alle respondentene – også de som ikke har valgt folkehøgskole – om å ta stilling til påstanden *Folkehøgskole er som et friår til å realisere seg selv* svarer 13 prosent at de er helt enige i dette, mens 37 prosent er ganske enige. Resultatene viser at unge med foreldre med minst én forelder med høyere utdanning er mer enige i påstanden enn andre. Det er her ingen signifikant sammenheng med minoritetsbakgrunn. Samtidig ser vi at kvinner i større grad enn menn anser folkehøgskole som et år for selvrealisering.

3.5 Folkehøgskole som forberedelse til videre utdanning

Tidligere undersøkelser indikerer som vi har sett at det å gå på folkehøgskole kan gi flere gevinster for videre utdanning, for eksempel kortere gjennomføringstid og lavere sannsynlighet for å falle fra studiene. Dette kan ha flere årsaker, for eksempel at elevene får trening i å lære og studere, samt at året på folkehøgskole hjelper dem å finne ut hva de ønsker å studere videre.

I intervjuene med karriereveiledere og fokusgrupper får vi ikke inntrykk av at folkehøgskole som forberedelse til videre utdanning er en sentral forestilling unge har om et slikt år. Det er heller ikke det ungdommene i fokusgruppene selv trekker fram som mulige fordeler ved å gå på folkehøgskole. Enkelte karriereveiledere og enkelte elever i fokusgruppene mener imidlertid at et år på folkehøgskole kan gi mer klarhet i hva de skal velge videre av utdanning og yrke. Et annet poeng som kom frem var at et år på folkehøgskole kan øke sannsynligheten for å gå videre med høyere utdanning, sammenliknet med andre alternativer. En karriereveileder sier:

Gå ut i arbeid i ett år, blir vant til en livsstil, vanskelig å komme inn i utdanning etterpå. Dette er ikke problem med folkehøgskole. (karriereveileder)

Spørreundersøkelsen viser at 48 prosent av de som har valgt folkehøgskole anser kvalifisering eller forberedelse til videre utdanning som viktig for deres valg. Dette er altså av en viss betydning, men det er for eksempel mange flere som har svart at det å dyrke fritidsinteresser er en sentral grunn (85 prosent). Det er her ingen signifikante forskjeller mellom gruppene, og dette er som vi viste i 3.1 oppgitt som den nest minst viktige årsaken til at de unge som har valgt folkehøgskole, har valgt som de gjorde.

3.6 Forestillinger som både er drivere og barrierer

Over har vi beskrevet ulike forestillinger unge har om hvilken opplevd nytte og verdi et år på folkehøgskole kan ha, altså mulige motiverende/inkluderende faktorer. Gjennom

fokusgruppeintervjuene fikk vi imidlertid inntrykk av at noen av disse faktorene samtidig kan være demotiverende/ekskluderende for enkelte grupper. Dette gjelder særlig forestillingen om at et år på folkehøgskole er et pauseår, uten karakterer, der man kan ha det gøy. En del ungdommer med innvandrerbakgrunn, og særlig foreldrene deres, oppfatter at dette er å «kaste bort» et år. Dette er knyttet til forestillingen om at folkehøgskole ikke gir uttelling i form av kvalifikasjoner for videre utdanning og karriere, og kan på denne måten fungere som en barriere som hindrer at enkelte grupper går på folkehøgskole, særlig siden det samtidig koster penger. Barrierer som hindrer mangfold i folkehøgskolene diskuteres nærmere under punkt 4.

4 Barrierer for mangfold

Fra oppfatninger om verdi og nytte, går vi nå over til å fokusere mer eksplisitt på hvilke barrierer som forhindrer ungdom fra de underrepresenterte gruppene fra å søke seg til folkehøgskoler. Dette kan være forestillinger de har om folkehøgskolene, men det handler også om øvrige mekanismer som er beskrevet tidligere. Vi knytter barrierene vi identifiserer i datamaterialet til funnene fra kapittel 2, om mekanismer som kan forårsake underrepresentasjon.

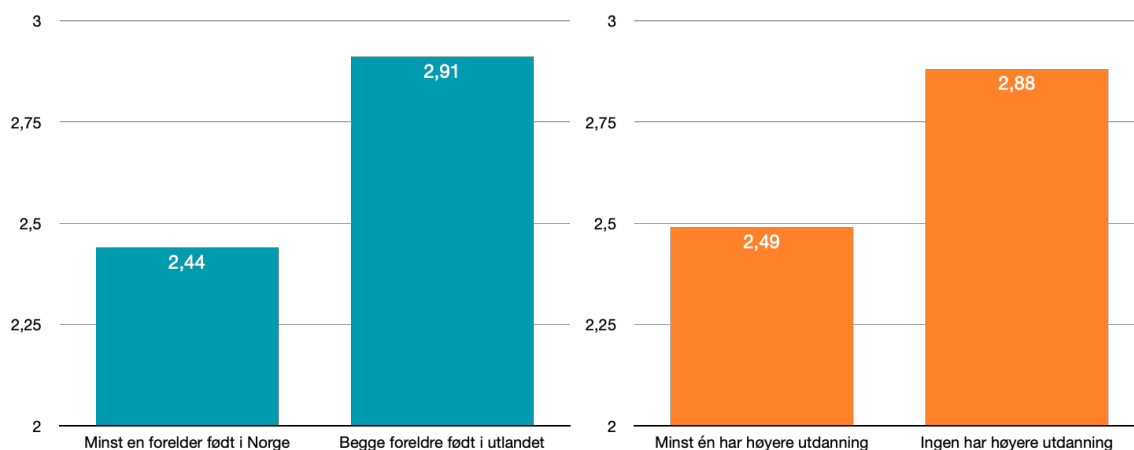
Vi vil i det videre presentere våre funn fra intervjuer med karriereveiledere og fokusgrupper og fra den nasjonale spørreundersøkelsen, knyttet til barrierer som bidrar til underrepresentasjon i folkehøgskolene. Vi vil presentere funnene sammen med resultater fra tidligere undersøkelser og eksisterende kunnskap om de ulike barrierene, der dette finnes. Vi vil også knytte funnene fra våre undersøkelser til eksisterende kunnskap om underrepresentasjon som fenomen, redegjort for under punkt 2.2, der dette er relevant. Til slutt vil vi gi en samlet oppsummering av funnene knyttet til barrierer som hindrer mangfold i folkehøgskolene, og vurdere hvilke barrierer som fremstår som mest sentrale i vårt empiriske materiale.

4.1 Lav kjennskap til folkehøgskoler

En første årsak til underrepresentasjonen av enkelte grupper i folkehøgskolen, kan handle om kjennskapen til folkehøgskolene, og hva disse faktisk er. Opinion (2018) viser for eksempel at det var liten kunnskap om folkehøgskolene i minoritetsmiljøene. En undersøkelse gjennomført av Kantar Gallup (2020) på oppdrag for den danske Folkehøgskolernes forening viser at en stor andel (42 prosent) bare har «hørt om» folkehøgskolene, men ikke kjenner disse godt. Kunnskap om hva en folkehøgskole faktisk er, synes å være relativt lav.

Alle karriereveilederne vi har intervjuet opplever at elevene ved deres skoler har lav eller ingen kjennskap til folkehøgskoler. Flere gir inntrykk av at den lave kjennskapen også gjelder ungdommenes foreldre og miljø. De fleste deltakerne i fokusgruppene oppfatter at det er lite kjennskap til folkehøgskoletilbudet blant unge i deres miljø. Elevene i den ene fokusgruppen trodde de fleste ved deres skole vet hva folkehøgskole er, men at det ikke finnes noen som har valgt det. I en annen gruppe mente elevene at få ved skolen kjenner til hva folkehøgskole er.

Dette bekreftes også av resultatene fra spørreundersøkelsen. Når vi ser på fordelingen på hvor viktig respondentene som ikke har valgt folkehøgskole synes påstanden *Jeg vet ikke så mye om hva folkehøgskole er*, ser vi at dette er en viktigere faktor for unge med minoritetsbakgrunn og for de unge med to foreldre uten høyere utdanning.

Figur 15: Gjennomsnittsverdi for betydningen av "Jeg vet ikke så mye om hva folkehøgskole er". Verdienes betydning: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig. 3=Hverken viktig eller uviktig.

Man kan se for seg en positiv spiral for gruppene som er overrepresentert på folkehøgskolen; det er sannsynlig at de kjenner til noen som har gått på folkehøgskole før dem, som har snakket positivt om det og gitt innblikk i hva det innebærer. Det gjør det lettere å tenke at folkehøgskolen er et alternativ, og det oppleves kanskje enklere å ta valget når unge man sammenlikner seg med, har gjort det samme.

Forut for spørreundersøkelsen forventet vi at det var mindre sannsynlighet for at unge i de underrepresenterte gruppene kjenner noen som har gått på folkehøgskole, og at de dermed i mindre grad vil få det anbefalt fra venner og nettverk. På spørsmål om hvorfor respondentene ikke har valgt folkehøgskole er det imidlertid ingen tydelig tendens i fordelingen på hvordan respondentene stiller seg til påstanden *Det er nesten ingen som går på folkehøgskole blant mine venner og kjente*.

De fleste karriereveilederne vi har intervjuet mener at å kjenne noen som har gått på folkehøgskole kan gi ungdommene mer lyst til å selv velge det samme, og noen mener dette kan ha stor betydning. Det er imidlertid et mindretall av elevene i fokusgruppene som kjenner noen som går eller har gått på folkehøgskole, som forventet. Vi får likevel inntrykk av at «fornuftige» argumenter som taler imot ofte uansett veier tyngre.

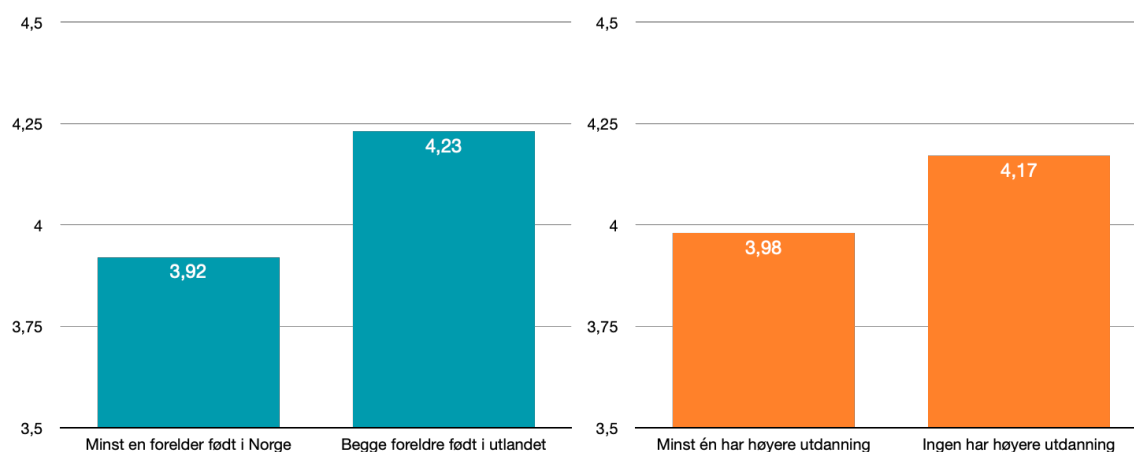
4.2 Sosialiseringmekanismer og forventninger fra foreldre/familie

Flere av barrierene vi har identifisert gjennom intervjuene er knyttet til sosialiseringmekanismer. Som nevnt under punkt 2.2.1, er dette en gruppe mekanismer som ifølge forskningen kan bidra til underrepresentasjon på ulike samfunnsarenaer.

Unge fra ulike sosiale lag og med ulik bakgrunn kan ha ulike forventninger og planer for hvilken og hvor høy utdanning de ønsker å ta. Norskfødte med innvandrerforeldre har ofte høye utdanningsaspirasjoner, og foreldrene og miljøet rundt kan også ha tydelige forventninger om at de unge skal ta høyere utdanning som gir status og en trygg jobb. En studie fra ISF viser at en høyere andel av etterkommerne tar utdanning sammenlignet med befolkningen ellers, og at det er en overrepresentasjon av etterkommere på såkalte eliteutdanninger (jus, medisin, økonomi) (ISF 2019). Videre fant Opinion (2018) at personer med fremmedkulturell bakgrunn hadde samme ambisjoner og syn på

utdanning og friår som annen ungdom, men at de hadde andre oppfatninger av barrierer. Blant annet var det en større andel av disse som opplevde press til å søke seg til studier med høy status, eksempelvis jus, medisin og ingeniør. De opplevde at foreldre kunne ha en negativ holdning til å studere for selvrealiseringens skyld, og flere fortalte også om en følelse av å stå i gjeld til egne foreldre. Samtidig så de militæret som en «gyldig» mulighet til et alternativt friår.

Når vi ser på påstanden *Jeg har valgt det som vil gi meg gode muligheter i arbeidslivet*, som en del av spørsmålene om hva som best beskriver deres valg av aktivitet etter VGS, ser vi at personer med to foreldre født i utlandet i signifikant større grad sier seg helt enige i den påstanden enn de med minst én forelder født i Norge. Vi ser imidlertid også at personer der ikke begge foreldre har høyere utdanning er mer enige i denne påstanden. Vektleggingen av å gå ut i arbeid fremstår altså betydelig for begge de underrepresenterte gruppene, og en vektlegging av *arbeid* gjør det da mindre naturlig å velge folkehøgskole.

Figur 16: Gjennomsnittsverdi for betydningen av "Jeg har valgt det som vil gi meg gode muligheter i arbeidslivet". Verdienes betydning: 1=Helt uenig og 5=Helt enig. 3= Hverken enig eller uenig.

I tillegg er det slik at foreldres sosioøkonomiske bakgrunn påvirker unges utdanningsambisjoner. Langt færre unge med lav sosioøkonomisk status forventer at de skal fortsette med utdanning utover videregående opplæring, enn unge med høy sosioøkonomisk status. Videre er det flest ungdommer fra lavere sosiale lag som tror de kommer til å ta fagbrev (Bufdir, 2021).

Intervjuene med karriereveiledere og fokusgrupper sammenfaller i stor grad med funnene fra undersøkelsene nevnt over. Karriereveilederne indikerer at mange ungdommer med innvandrerbakgrunn er sterkt knyttet til familien sin, og ofte ikke tar livsvalg som familie og foreldre er skeptiske til. Ungdommenes forventninger til sine egne valg er i nokså stor grad formet av omgivelsene og miljøet de er i. Både forventningene de har til seg selv, og som familien har til dem, virker å ha stor betydning for hva de velger å gjøre etter fullført videregående utdanning.

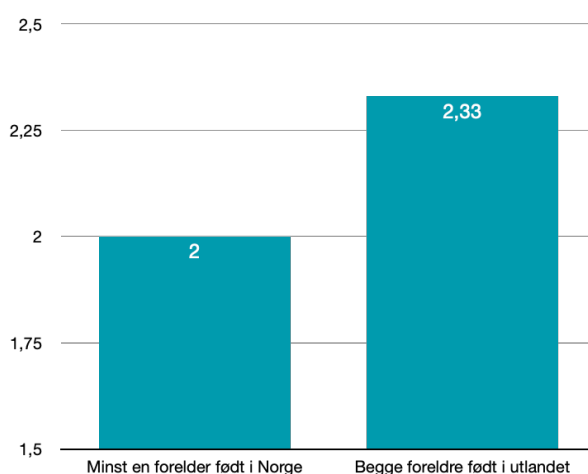
Disse forventningene består i mange tilfeller i å skaffe seg en utdanning fort, og deretter en trygg jobb. Som nevnt under punkt 2.2.1 har unge etterkommere av innvandrere internalisert et narrativ om familiens migrasjon til Norge, der foreldrene har ofret mye for at barna nå skal få sjansen til å skaffe seg en utdanning og et høyt ansett yrke (Lauglo, 2010). Dette narrative ble i intervjuene nevnt av flere karriereveiledere som en mulig

årsak til at ungdommene ikke ønsker å «kaste bort» et år på folkehøgskole, som ikke vil gi dem konkrete kvalifikasjoner de kan bruke senere.

Lignende mekanismer ble nevnt i flere fokusgruppeintervjuene. Flere elever mener at forventninger fra foreldre og familie påvirker ungdommers valg, og kan bidra til at unge ikke søker folkehøgskole. Det er en oppfatning av at folkehøgskole er et «useriøst» alternativ blant foreldre, blant annet fordi folkehøgskole ikke har eksamen, og det kan foreligge en forventning om at barna skal bli ferdig med utdanningen raskt, til en lav kostnad. Noen foreldre forventer også at barna begynner på studier med høy status.

Det er forventninger fra foreldre om at vi må bruke tiden til noe som gir oss noe (fokusgruppe)

På spørsmål til respondentene som ikke har valgt folkehøgskole ser vi at flere personer med to foreldre født i utlandet enn andre sier seg helt enig i at en svært viktig grunn for deres valg var familiens råd om å ikke ta folkehøgskole. Her er det ingen signifikant forskjell mellom unge med foreldre med og uten høyere utdanning.

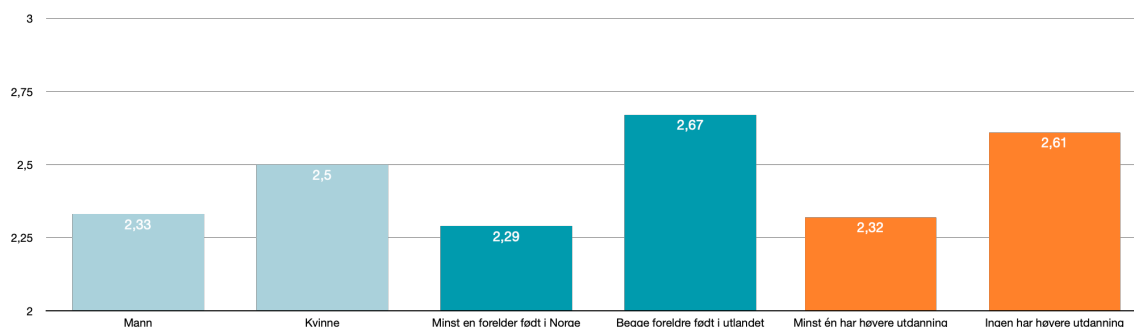
Figur 17: Gjennomsnittsverdi for betydningen av "Familien rådet meg til å ikke gå på folkehøgskole". Verdienes betydning: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig. 3=Hverken viktig eller uviktig.

Når vi spør de som *har* valgt folkehøgskole ser vi også at de med minoritetsbakgrunn i langt mindre grad enn andre forteller at foreldrenes *støtte* til et slikt valg har vært utslagsgivende. Unge med to foreldre med høyere utdanning ser i større grad ut til å ha vektlagt råd fra foreldre om å velge folkehøgskole, enn unge der en eller ingen av foreldrene har høyere utdanning.

En svensk rapport peker på betydningen av lokaliseringen til folkehøgskolene, som ofte er i distriktene og langt fra de større byene hvor målgruppen man vil tiltrekke seg, bor og er vant til å oppholde seg (Folkbildningsrådet 2021). Karriereveilederne vi har intervjuet opplever at mange ungdommer med innvandrerbakgrunn og/eller deres foreldre ikke ønsker at de flytter fra hjembyen sin, og at dette er en viktig årsak til at ungdommene ikke søker folkehøgskole. Vi oppfatter at også dette er en sosialiseringmekanisme som hindrer representasjon av ungdom med innvandrerbakgrunn i folkehøgskolen.

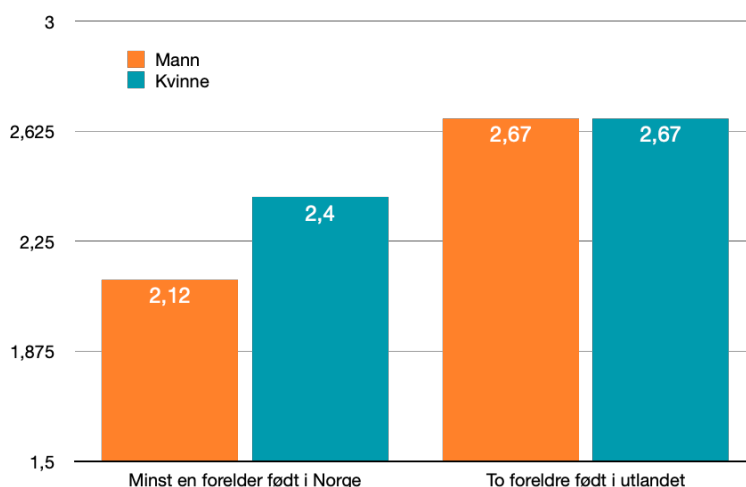
Denne tematikken fulgte vi også opp i spørreundersøkelsen, med spørsmål rettet mot gruppen som *ikke* har valgt folkehøgskole. Vi ser her at unge med minst én forelder født i Norge anser det å flytte fra familie og venner som mindre viktig enn de med to utenlandsfødte foreldre. Vi finner imidlertid også at samme tendens gjør seg gjeldende når vi sammenligner grupper med foreldre som har ulike utdanningsbakgrunn. Der minst

én forelder har høyere utdanning oppfattes også det å flytte fra familie og venner som en mindre viktig grunn til ikke å velge folkehøgskole.

Figur 18: Gjennomsnittsverdi for betydningen av "Jeg ønsker ikke å bo borte fra familie og venner". Verdienes betydning: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig. 3=Hverken viktig eller uviktig.

Her ser vi også en signifikant forskjell mellom menn og kvinner. I denne sammenheng ble det også tematisert av en karriereveileder at det kunne være spesielt vanskelig for jenter med innvandrerbakgrunn å flytte for å gå på folkehøgskole. Karriereveilederen knyttet dette til muligheten for at jenter vil kunne møte sterk motstand mot å skulle bo borte fra familie, med en mulighet for at dette var knyttet til et behov for kontroll fra foreldre og familie. Vi har derfor sett spesielt på hvorvidt jenter med minoritetsbakgrunn skiller seg ut på dette spørsmålet.

Figur 19: Gjennomsnittsverdi for betydningen av "Jeg ønsker ikke å bo borte fra familie og venner". Verdienes betydning: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig. 3=Hverken viktig eller uviktig.

Det viser seg at det *ikke* er noen forskjell mellom menn og kvinner med to foreldre født i utlandet. Samtidig ser vi en signifikant forskjell mellom kjønnene for de med minst én forelder født i Norge. Både kvinner og menn med minoritetsbakgrunn vektlegger altså betydningen av å bo nær familie og venner sterkere enn de med minst en norsk forelder.

Gjennom intervjuene får vi inntrykk av at sosialiseringmekanismer som påvirker valg etter videregående utdanning også gjelder for ungdom med foreldre med lav utdanning og inntekt, uavhengig av om de har innvandrerbakgrunn. Det trekkes frem at foreldrenes eget utdanningsnivå påvirker deres holdninger til folkehøgskole, og at det ofte er foreldre

med akademisk bakgrunn og høy inntekt som er mest positive til at barna velger folkehøgskole.

Jeg oppfatter at folkehøgskole er noe man har holdninger til, på godt og vondt, og at det har noe med familiebakgrunn å gjøre. (...) Jeg ville ikke fått sjokk om statistikk viste at hvis foreldrene har gått på folkehøgskole, så går du selv. (karriereveileder)

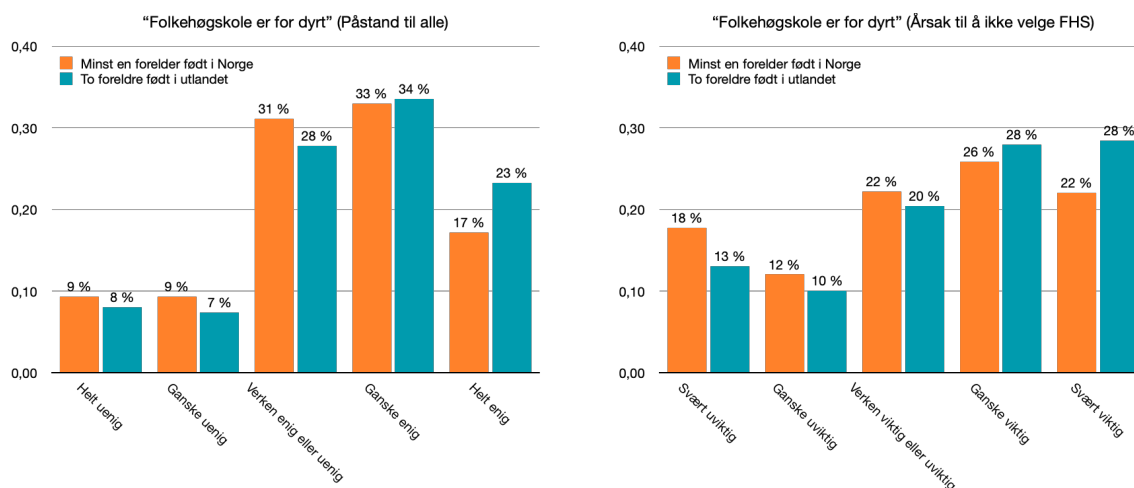
4.3 Økonomiske barrierer

Det er også naturlig å tenke seg at det økonomiske aspektet har betydning, og kan virke som en barriere som hindrer at ungdommer med foreldre med lav utdanning og/eller inntekt søker folkehøgskole. Det koster mellom 85 000 kr og 169 000 kr for å gå et år på folkehøgskole, og snittkostnaden for skoleåret 2021/2022 er på kr 124 878 (Folkehøgskolene, u.d.). Ved noen skoler kan kostnader for enkelte valgfag/utstyr og frivillige studieturer komme i tillegg til dette, samt mat og drikke på reise. Elever kan få økonomisk støtte fra Lånekassen, men 60 prosent av støtten tar form av lån, og støtten dekker ikke hele summen.

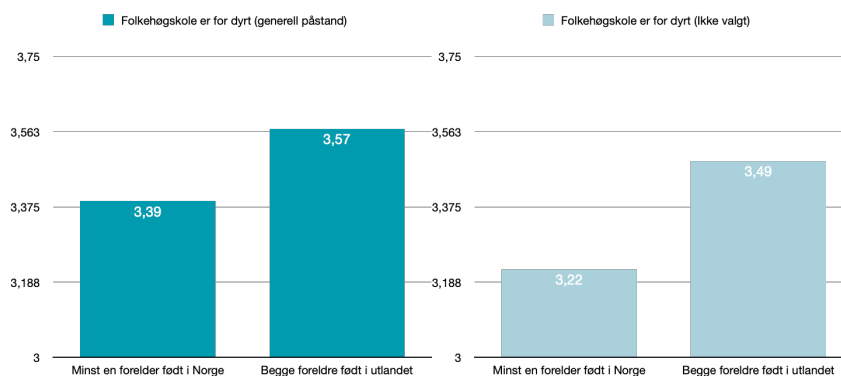
Alle karriereveilederne og fokusgruppene trekker i intervjuene frem økonomiske årsaker som svært sentrale barrierer mot mangfold i folkehøgskolene. Hvorvidt ungdommene rent faktisk har penger til å betale for året på folkehøgskole, eller om foreldrene har vilje eller mulighet til å finansiere det, er barrierer som kommer frem. Vi får inntrykk av at ungdommer med innvandrerbakgrunn og/eller ungdommer med foreldre med lav inntekt og utdanning ofte ikke har mulighet til å dekke utgiftene et år på folkehøgskole medfører.

Vi ba alle respondentene i spørreundersøkelsen om å ta stilling til den generelle påstanden *Folkehøgskole er for dyrt*, samtidig som vi også spurte de som *ikke* har valgt folkehøgskole om hvor viktig den samme påstanden var for at de ikke valgte folkehøgskole.

Vi finner her signifikante sammenhenger mellom minoritetsbakgrunn og svarfordeling på begge påstandene.

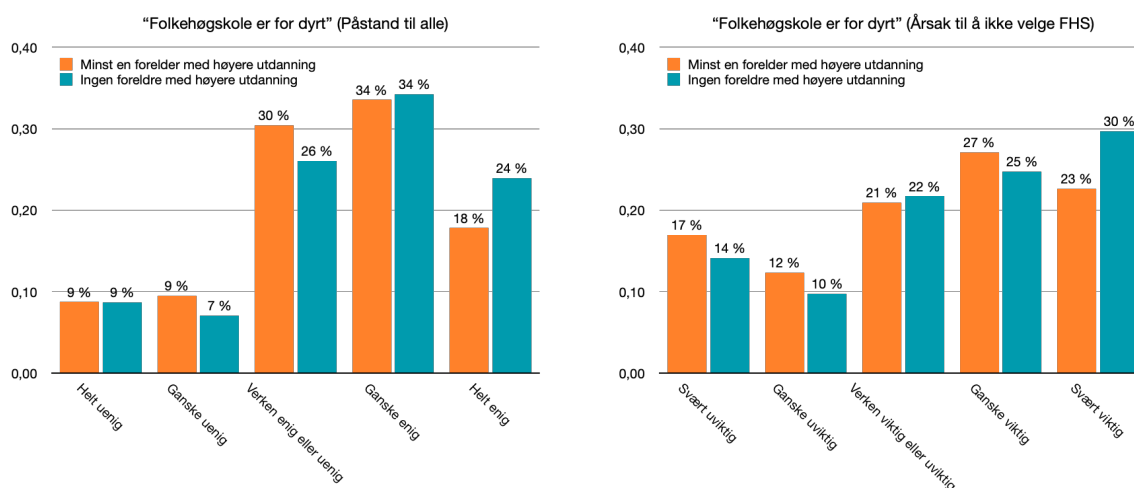

Figur 20: Svarfordeling på to påstander om folkehøgskole og kostnadsnivå, fordelt på minoritetsbakgrunn.

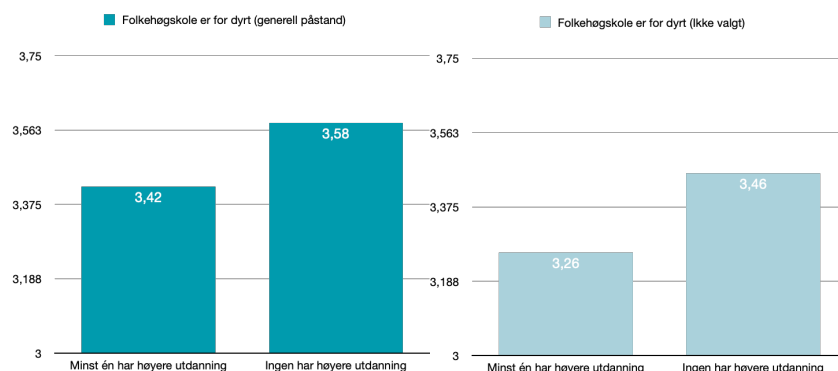

Figur 21: Gjennomsnittsverdier tilhørende påstander om folkehøgskolenes kostnadsnivå. Verdienes betydning venstre: 1=Helt uenig og 5=Helt enig. 3=Hverken viktig eller uviktig, og høyre: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig

Vi finner samme signifikante sammenhenger mellom foreldres utdanningsnivå og svarfordeling på påstandene.

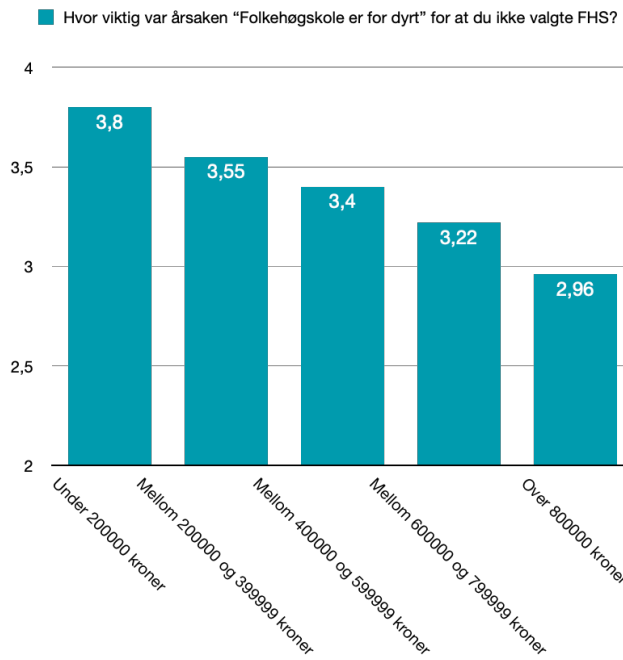
Figur 22: Svarfordeling på to påstander om folkehøgskole og kostnadsnivå, fordelt på foreldres utdanningsbakgrunn.

Figur 23: Gjennomsnittsverdier tilhørende påstander om folkehøgskolenes kostnadsnivå. Verdienes betydning venstre: 1=Helt uenig og 5=Helt enig. 3=Hverken viktig eller uviktig, og høyre: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig

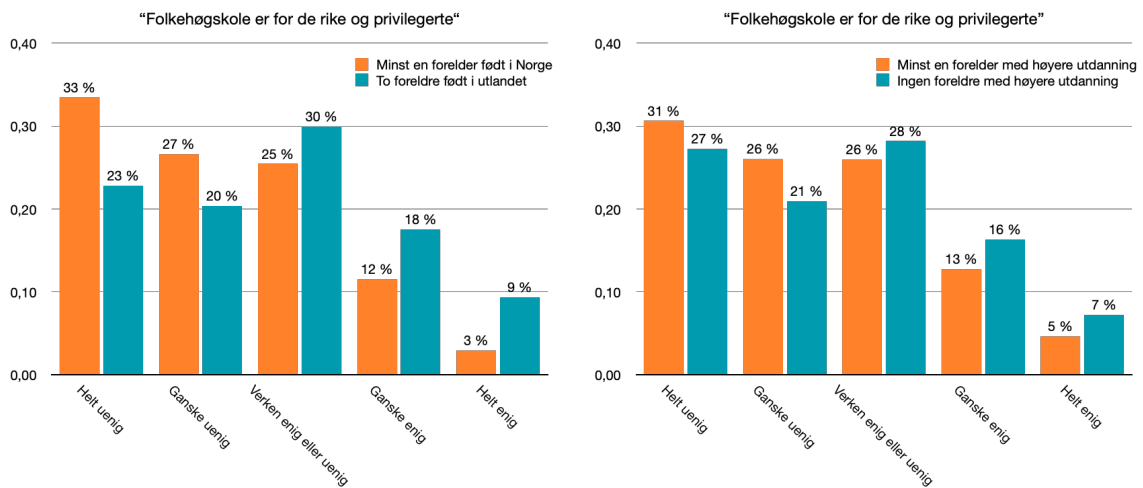
Resultatene viser at mange anser den økonomiske kostnaden som en ganske eller svært viktig grunn til at de ikke har valgt folkehøgskole, og det er her en klar tendens til at både de med minoritetsbakgrunn og de med foreldre der minst én ikke har høyere utdanning vektlegger denne grunnen tyngst.

I tillegg undersøkte vi i hvor stor grad foreldres antatte inntektsnivå samvarierte med betydningen av folkehøgskolenes kostnadsnivå for de som ikke valgte å gå på folkehøgskole. Både mor og fars inntekt hadde signifikant negativ samvariasjon med påstanden *Folkehøgskole er for dyrt*, noe som tilsier at høy inntekt henger sammen med lavere vektlegging av kostnadsnivå. Vi finner at fars inntekt har en enda sterkere sammenheng med svarene enn mors inntekt. I tabellen under ser vi at det svarene varierer med nesten et helt svaralternativ – fra «Viktig» til «Hverken viktig eller uviktig» – mellom de med fedre med lavest og høyest antatt inntekt.

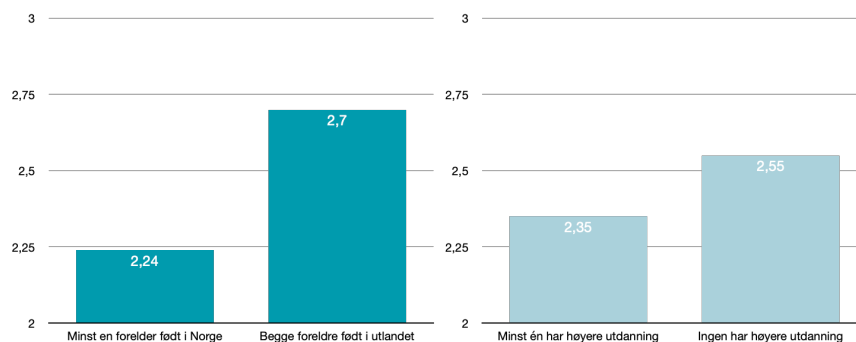

Figur 24: Sammenhengen mellom fars inntekt og betydningen av folkehøgskolens kostnadsnivå for valget om å ikke gå på folkehøgskole. Søylen høyde gjengir gjennomsnittsverdien for de unge i hver gruppe. Verdienes betydning: 1=Svært uviktig og 5=Svært viktig. 3=Hverken viktig eller uviktig

En siste påstand som til en viss grad berører denne barrieren, men som også kan knyttes til oppfatninger om hvem folkehøgskolene passer best for, er *Folkehøgskole er for de rike og privilegerte*. Her ser vi noen av de tydeligste forskjellene i spørreundersøkelsen, og det er en klar forbindelse mellom svarfordeling av bakgrunn i de to underrepresenterte gruppene.

Figur 25: Svarfordeling på to påstander om at folkehøgskole er for de rike og privilegerte.

Figur 26: Gjennomsnittsverdier for svar på påstanden «Folkehøgskole er for de rike og privilegerte». Verdienes betydning: 1=Helt uenig og 5=Helt enig. 3=Hverken enig eller uenig.

De unge med minoritetsbakgrunn sier seg i klart større grad enige i denne påstanden, og det samme gjør unge med en eller to foreldre som ikke har høyere utdanning.

Økonomiske barrierer som hindrer representasjon i folkehøgskolene kan betraktes som strukturelle. Innvandrerbefolkningen har i gjennomsnitt lavere inntektsnivå enn befolkningen som helhet. Videre er det blant barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt over halvparten som har innvandrerbakgrunn. Det er likevel store forskjeller mellom familier med ulike landbakgrunner, og noen av disse forskjellene kan forklares av størrelsen på husholdningene og yrkesdeltakelse (IMDi 2021).

På en annen side kan økonomiske barrierer også være konsekvenser av sosialiseringmekanismer. For det første kan ungdommene påvirkes av foreldre, familie og miljø når det gjelder hva de bør bruke penger på. Som tidligere nevnt påvirkes både ungdom med innvandrerbakgrunn og ungdom med foreldre med lav utdanning og inntekt i stor grad av foreldres forventninger og meninger. Gjennom intervjuundersøkelsen får vi inntrykk av at hverken ungdom med innvandrerbakgrunn eller deres foreldre synes folkehøgskole er noe det er akseptabelt å bruke penger på. For det andre nevner flere karriereveiledere at mange ungdommer med muslimsk bakgrunn ikke ønsker å ta opp studielån fordi dette i islamsk tro betraktes som «haram». Dette nevnes også som en årsak til at en del muslimske elever velger å studere i byen de har vokst opp i, slik at de kan bo hjemme under studietiden, og på denne måten slippe å ta opp studielån.

4.4 Vurderinger av kost-nytte

Som nevnt under punkt 2.2.2 kan unge i en rational choice-tradisjon forstås som rasjonelle aktører som vurderer kostnader og forventet nytte ved ulike veivalg gjennom utdanningsløpet sitt. Både intervjuene med karriereveiledere og fokusgrupper gir inntrykk av at rasjonelle vurderinger av kostnader og nytte er en sentral barriere som hindrer at unge søker folkehøgskole. Veilederne oppfatter at mange ungdommer selv ikke ser nytteverdien av et år på folkehøgskole for en fremtidig jobb, og for å få en trygg jobb i fremtiden ønsker de å starte på et utdanningsløp så fort som mulig. Videre oppfatter de at året på folkehøgskole medfører for store økonomiske kostnader, sett opp mot nytten. En karriereveileder sier:

Noen har bladd i brosjyren, da blir de gira, de synes det ser kult ut, kan man reise, gjøre det og det, det er ikke det at det ikke frister, men så ser de prisen, og så ser de at det er ikke det som kommer til å gi meg jobb (karriereveileder, VGS i Oslo)

Vi får det samme inntrykket fra fokusgruppeintervjuene med unge. Når de har tatt valg for året etter VG3 har mange valgt strategisk for å få jobb i fremtiden. De fleste

vurderer et år på folkehøgskole som for dyrt i forhold til hvilke formelle gevinster de får ut av det, og at de to tilleggspoengene de får etter fullført folkehøgskole ikke er nok.

Bl er hvert fall et ordentlig studiealternativ selv om det er dyrt (fokusgruppe)

Spørreundersøkelsen viser også at en viktig årsak til at mange ikke har valgt folkehøgskole er *Jeg ser ikke nytten/verdien av folkehøgskole*. 21 prosent sier at dette var svært viktig for dem, mens 18 prosent anser det som ganske viktig. Her er det relativt små forskjeller mellom gruppene.

En annen påstand indikerer at valget kan være en følge av at man rett og slett vurderte noe annet som bedre for seg selv, og dette anses som svært viktig av 41 prosent og ganske viktig for 26 prosent. Også her er det relativt små forskjeller mellom gruppene, men et signifikant funn er at unge med to foreldre med høyere utdanning i større grad sier at deres vurdering av noe annet som bedre var svært viktig.

Videre er det også mange som sier at en viktig grunn var at de ville raskt i gang med utdanningen sin (36 prosent «svært viktig» og 25 prosent «ganske viktig»). Her ser vi at det er betydelig forskjell på unge med to foreldre født i utlandet, da de i større grad har vektlagt dette sterkt. Ønsket om å tjene penger har også vært viktig for en del (37 prosent svært viktig og 29 prosent ganske viktig), men her er forskjellene mellom gruppene små. Svarene fra spørreundersøkelsen underbygger dermed i stor grad at unge selv vektlegger denne type begrunnelser for sine valg, og i visse sammenhenger ser vi også at de personer i de underrepresenterte gruppene vurderer disse spørsmålene noe annerledes enn andre.

Vi har inntrykk av at betydningen av rasjonelle kost-nytte-vurderinger også gjelder for elever på yrkesfaglige linjer. Det kommer frem i intervjuer med karriereveiledere at disse elevene ikke ser relevansen av å dra på folkehøgskole etter fullført læretid – da har de allerede en utdanning og ønsker å gå ut i arbeid. Det gir heller ikke nødvendigvis så god mening for elever på yrkesfaglige linjer å bryte opp utdanningsløpet etter VG2, når de skal ut i lære. Én karriereveileder påpeker likevel at folkehøgskole kunne vært aktuelt for elever som ikke får lærlingplass umiddelbart etter VG2, men har inntrykk av at det er praktisk vanskelig for disse elevene å søke, grunnet tidspunktet de får svar på sine søknader fra lærling-bedriftene. Det er ingen søknadsfrist for opptak til folkehøgskole, og man kan søke om plass helt fram til oppstart i august. Imidlertid gjelder «førstemann til mølla»-prinsippet, og mange linjer fylles opp tidlig (Folkehøgskolene, 2021).

Hovedinntrykket er altså at vurderinger av kostnad opp mot nytte er en viktig barriere som hindrer unge med innvandrerbakgrunn og/eller foreldre med lav utdanning og inntekt i å velge folkehøgskole. Imidlertid kan sosialisering påvirke hvordan nytten vurderes, og som nevnt tidligere påvirkes ungdommenes forventninger til egen vei mot utdanning og jobb av foreldrene og miljøets forventninger. Imidlertid sier flere karriereveiledere at denne rasjonelle tankegangen ikke er unik for ungdommer med innvandrerbakgrunn eller for ungdommer med foreldre med lav utdanning og inntekt.

4.5 Religiøse barrierer

Det nevnes i flere intervjuer med karriereveiledere at det kan være religiøse årsaker til at ungdommer med innvandrerbakgrunn ikke velger folkehøgskole, for eksempel knyttet til bosituasjon, alkohol og reiser der elever av alle kjønn deltar. Enkelte nevner også religion som en klar årsak til at ungdommer med for eksempel muslimsk bakgrunn ikke

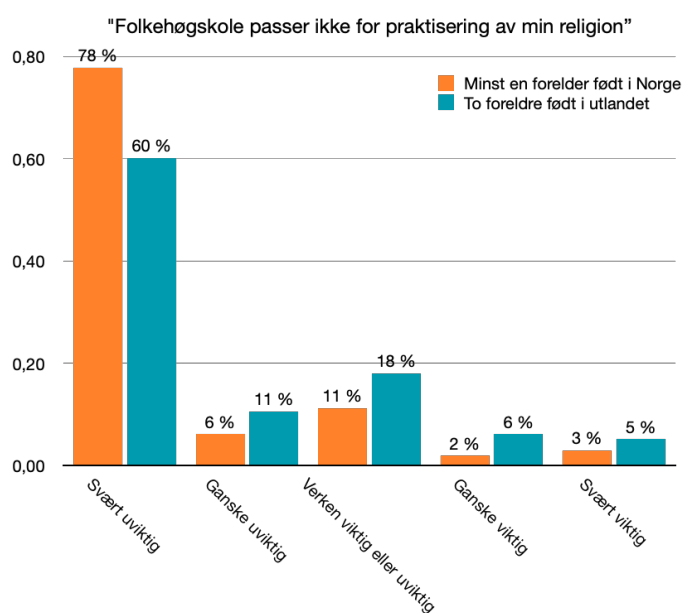
velger å gå på kristne folkehøgskoler. I dag har 33 av 86 folkehøgskoler i Norge en kristen profil, mens de resterende 53 skolene er frilynte (Folkehøgskolene, 2022). En karriereveileder sier:

Men er du troende, og praktiserer islam, så kan jeg fort se for meg at det blir vanskelig med tydelig kristen profil.

Faktorer knyttet til religion vektlegges også av særlig én av fokusgruppene. Ungdommene har inntrykk av at mange folkehøgskoler har et kristent verdigrunnlag, og at det er vanskelig å få praktisert islam. De understreker at det allerede er vanskelig å praktisere religionen på sin videregående skole, for eksempel finnes det ikke bønnenrom på skolen, og det er utfordringer knyttet til mat.

Bare det med mat er jo vanskelig å få til her på skolen, hvordan er det da der, altså med tanke på svin og sånn (fokusgruppe)

I spørreundersøkelsen ser vi at det er signifikant sammenheng mellom minoritetsbakgrunn og synet på hvorvidt folkehøgskolen kan kombineres med praktisering av egen religion. Det er imidlertid relativt få også med minoritetsbakgrunn som vektlegger dette tungt i sitt valg om å gå på folkehøgskole.

Figur 27: Betydningen av påstanden «Folkehøgskole passer ikke praktisering av min religion» for valget om å ikke gå folkehøgskole. De som har svart «Ikke relevant» teller ikke med i statistikken.

4.6 Individuelle preferanser og smak

Fra intervjuene får vi inntrykk av at også preferanser og smak kan være medvirkende årsaker til underrepresentasjon av enkelte grupper i folkehøgskolene. Kan det være at for eksempel ungdommer med minoritetsbakgrunn velger bort folkehøgskole som alternativ, rett og slett fordi tilbudet og linjene man kan velge blant ikke interesserer dem?

Ulike preferanser og interesser blant unge fra ulike grupper kan på den ene siden være rasjonelle valg, men kan også være konsekvenser av sosialisering. Man vet fra flere studier at barn og unge med lav sosioøkonomisk status deltar sjeldnere i organiserte fritidsaktiviteter enn ungdom med høy sosioøkonomisk status. Dette handler om både økonomi og om et «pådriv» fra foreldre som både introduserer barna for ulike muligheter og aktiviteter utenom skolen og følger opp deltakelsen. For unge som er mindre vant med å få presentert og å få utfolde seg i idrett, kultur eller delta i ulike deler av organisasjonslivet, kan tilbudet ved folkehøgskolene oppleves mindre relevant eller interessant.

Noen av karriereveilederne vi intervjuet mener ungdommene synes et år på folkehøgskole virker gøy og spennende, men at ulike barrierer som økonomi og forventninger til utdanning og videre karriere står i veien. Disse mener tilbudet i utgangspunktet er interessant for ungdommene. Andre mener ungdommene ikke er så interesserte i hva folkehøgskolene kan tilby, og enkelte uttrykker at folkehøgskolene i kraft av sitt «image» ikke appellerer til ungdom med innvandrerbakgrunn.

Tilsvarende synspunkt fremmes også av elever på VG3 i fokusgruppeintervjuene. Noen har inntrykk av at folkehøgskoler først og fremst tilbyr sport- og friluftslivslinjer, og kreative linjer som teater og musikk. Enkelte ungdom med innvandrerbakgrunn har også inntrykk av at folkehøgskolene er «urnorske», og mener linjer der elevene lærer om islam hadde rekruttert flere ungdommer med innvandrerbakgrunn. De poengterer at det ikke finnes offentlig læresteder som tilbyr utdanninger innenfor islam, og enkelte mener dette ville gitt gehør for å gå på folkehøgskole også hos foreldrene.

4.7 Oppfatning om at man ikke vil møte likesinnede

Ressurssterke unge er overrepresentert på folkehøgskolene. Dette kan gi en oppfatning blant unge med innvandrerbakgrunn og/eller lav sosioøkonomisk status om at dette ikke passer for «sanne som dem». Dette kan igjen bidra til at folkehøgskolen oppleves som noe fremmed, noe for *andre*, og dette vil da naturlig føre til en oppfatning om at det vil kunne være vanskelig å finne personer å identifisere seg med – personer med samme bakgrunn og erfaringer – på folkehøgskolene.

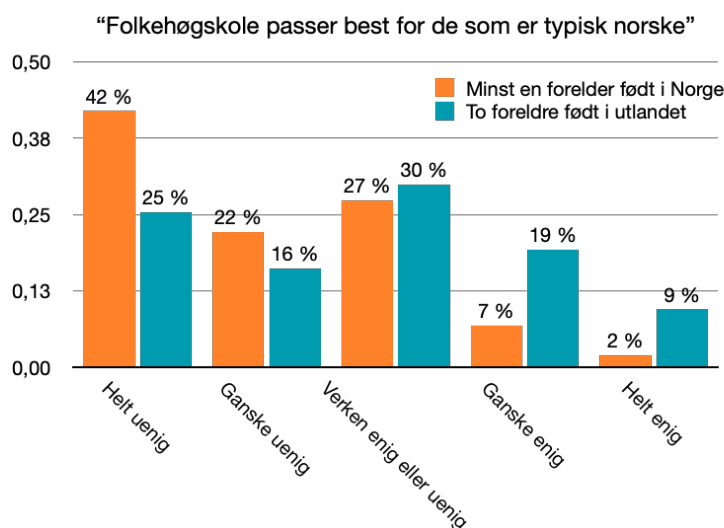
Som nevnt under punkt 2.2.3, kan opplevelser med rasisme og diskriminering gjennom utdanningsløpet medføre selv-ekskludering, altså at opplevelsen av å være mindreverdig oppleves som reell for den det gjelder. Intervjuene med karriereveiledere gir ikke inntrykk av at dette er en årsak til at ungdom med innvandrerbakgrunn er underrepresentert i folkehøgskolen. Likevel har noen veiledere inntrykk av at ungdommene selv oppfatter at de ikke vil møte likesinnede på folkehøgskolen – «noen som dem» – og at dette kan bidra til underrepresentasjonen. I én av fokusgruppene uttrykte informantene at folkehøgskoler er for ungdom fra vestkanten, og at det er en forskjell på disse, og gruppen de selv tilhører:

De som går folkehøgskole er ikke som oss, det er vestkantungdom (fokusgruppe)

Imidlertid trekker enkelte ungdommer i fokusgruppene det frem som positivt at man på folkehøgskolen vil kunne treffe andre med like interesser som en selv, siden dette oppfattes som en arena for å forfølge egne interesser.

Vi har imidlertid allerede sett at en ikke ubetydelig andel ungdommer til en viss grad sier seg enige i at folkehøgskolene er for de «rike og privilegerte». Samtidig viste vi ovenfor at det er en klar sammenheng mellom minoritetsbakgrunn og i hvilken grad respondentene sa seg enige i at folkehøgskolene passet best for de som er «typisk norske».

Vi har også latt alle respondentene ta stilling til påstanden *Folkehøgskole passer best for de som er typisk norske*, for å undersøke om dette er en oppfatning som i større grad gjør seg gjeldende blant personer med minoritetsbakgrunn.

Figur 28: Fordeling på påstand om hvem folkehøgskolene passer best for.

På spørsmål til de som ikke har valgt folkehøgskole ser vi at påstanden *Jeg tror ikke jeg ville passet inn på folkehøgskole* ikke oppleves som viktigere for unge med minoritetsbakgrunn eller foreldre uten høyere utdanning enn for andre. Det er imidlertid en signifikant sammenheng mellom kjønn og svar på denne påstanden, da kvinner som ikke har valgt folkehøgskole i noe større grad enn menn svarer at de valgte som de gjorde fordi de ikke trodde de ville passe inn.

4.8 Formidling av informasjon

Som forklart over kan lav kjennskap til folkehøgskoler utgjøre en barriere mot at ungdom i målgruppene vi undersøker velger folkehøgskole. I denne sammenheng er måten informasjon om folkehøgskolene formidles til ulike målgrupper på, sentralt. Som nevnt under punkt 2.2.3 bør man – basert på tidligere forskning på årsaker til underrepresentasjon – stille spørsmål ved om markedsføringen og rekrutteringskanalene til folkehøgskolene er tilstrekkelig tilpasset alle typer målgrupper, for eksempel minoritetsmiljøer. Intervjudataene bekrefter at dette er en svært relevant problemstilling.

Intervjuundersøkelsen vår indikerer at ungdom i dag får mest informasjon om folkehøgskolene gjennom sin videregående skole. Flere av karriereveilederne forteller at de inviterer folkehøgskoler til å komme til skolen for å fortelle elevene om sine tilbud, gjennom foredrag og/eller stands, og alle veilederne informerer elevene gjennom å tilgjengeliggjøre brosjyrer og nettlenger. Alle veilederne tilbyr også individuelle veiledningssamtaler med elevene, men vi får inntrykk av at folkehøgskole ikke diskuteres så ofte i slike samtaler. Ungdommene får også noe informasjon om folkehøgskolene via reklame og sosiale medier.

Flere av karriereveilederne nevner at for at mangfoldet i folkehøgskolen skal øke, må informasjonen om tilbudet rettes mot foreldrene, da de ofte har stor innvirkning på barnas valg, som beskrevet over. Blant elevene i fokusgruppene er imidlertid meningene delte

om hvorvidt det vil ha en effekt å gi informasjon rettet mot foreldre. Flere mener dette ikke vil ha noen effekt, mens andre er positive til dette. En elev i en fokusgruppe poengterer likevel:

Det bør være meget gode argumenter om man skal få foreldrene positive (fokusgruppe)

Gjennom intervjuene med karriereveiledere kommer det frem en rekke gode grep som kan gjøres for å nå frem til flere med informasjon om folkehøgskolene. Det understrekes at informasjonen må formidles på en måte som kan endre holdninger hos både foreldre og ungdommer, og at kun skriftlig informasjon ikke vil være tilstrekkelig. Hvem som er avsenderne av informasjonen, er også sentralt. Det bør være noen som har tillitt og troverdighet, og dette gjelder informasjonsformidling til både ungdommer og foreldre. Informasjonsformidling og «framsnaking» av folkehøgskolene fra ressurspersoner i ungdommenes nærmiljø, som de ser opp til og har tillit til, blir nevnt som et godt tiltak. Konkrete aktører som blir nevnt er idrettslag, lokale ungdomsklubber, religiøse trossamfunn og Islamsk råd Norge.

Flere ungdommer i fokusgruppene er positive til informasjonsformidling gjennom ungdomsklubber, fritidsaktiviteter og frivillige organisasjoner, og det understrekes at ungdommene da får informasjon gjennom kanaler de allerede har en interesse i. Et viktig poeng er imidlertid at informasjon som formidles gjennom frivillige organisasjoner ikke nødvendigvis når de underrepresenterte gruppene, da det kan tenkes at ungdom som selv engasjerer seg i slike organisasjoner i utgangspunktet er mer åpne for å søke på folkehøgskole enn andre.

Flertallet av karriereveilederne og samtlige fokusgrupper mener at «ambassadører» for folkehøgskolene – som selv har gått på folkehøgskole, og som har minoritetsbakgrunn – vil være effektive formidlere av informasjon til ungdom med innvandrerbakgrunn, og at dette kan øke mangfoldet i folkehøgskolen. Én veileder understreker imidlertid at det i noen tilfeller kan være stigmatiserende for ambassadørene, grunnet kulturelle faktorer.

Et forslag til tiltak som ble nevnt i intervjuene med karriereveiledere var å informere ungdommene om folkehøgskolens tilbud tidligere, for eksempel i 10. klasse eller på VG1. Ved at ideen «modnes» hos elevene, vil kanskje flere vurdere folkehøgskole som et alternativ. Noen ungdommer i fokusgruppene mener dette er et godt tiltak, mens andre oppfatter at informasjon så tidlig som ikke vil ha noen effekt, fordi elevene da tenker mest på hvilken linje de skal velge på videregående skole.

5 anbefalinger

På bakgrunn av funnene presentert i de foregående kapitlene presenterer vi i det følgende anbefalinger for å redusere underrepresentasjonen av unge med minoritetsbakgrunn og/eller lav sosioøkonomisk status i folkehøgskolene. Vi vektlegger anbefalinger knyttet til de temaene som fremstår som viktigst ut fra funnene fra vår datainnsamling, og anbefalingene består av en kombinasjon av våre vurdering basert på empiri og litteraturgjennomgang, men også det som er foreslått av karriereveilederne og ungdommene som deltok i fokusgruppeintervjuene. Der anbefalinger er foreslått av intervjuobjekter fremkommer dette i diskusjonen.

5.1 Målrettet informasjonsformidling

Det kan være ulike grunner til at kjennskapen til folkehøgskolene er lav i grupper man særlig ønsker å nå. Som tidligere nevnt kan informasjonsmateriellet og informasjonsflatene som benyttes være lite tilpasset de gruppene man ønsker å nå, eller dårlig egnet til å nå frem til disse gruppene.

Vår undersøkelse viser som nevnt at foreldrene og omgivelsene til ungdommene i de underrepresenterte gruppene kan ha stor innvirkning på de unges valg, og på hvordan de vurderer kost-nytte. Flere karriereveiledere foreslår at informasjonen om folkehøgskolene bør rettes mot foreldrene. Vi vurderer at dette vil være hensiktsmessig, og at det kan ha god effekt dersom det gis målrettet og god informasjon. Våre intervjuinformanter understreker at foreldre må få informasjon om konkrete erfaringer ved et år på folkehøgskole som kan gi nytteverdi senere, samt om praktiske forhold knyttet til bosituasjon og aktiviteter, og muligheter for tilpasninger, for eksempel til religiøs praksis.

I Sverige har man hatt en innsats for å øke deltakelsen blant minoritetsgrupper i de kreative linjene på folkehøgskolen (Folkbildningsrådet 2021). Der har informasjonsaktiviteter vært spesielt rettet mot forsteder/drabantbyer, bydeler eller skoler med høy minoritetsandel. Man brukte blant annet foreninger og institusjoner som har kontakt med/når ut til den aktuelle gruppen. Vi anbefaler at folkehøgskolene i større grad retter sitt informasjonsarbeid mot fritidsklubber, idrettslag og andre fritidsaktiviteter, frivillige organisasjoner og på religiøse arenaer, gjerne i områder hvor det bor mange i de underrepresenterte gruppene. Lokale ressurspersoner som de unge har tillit til bør involveres i formidlingen. Videre bør informasjonen gis muntlig, og formidlingen bør være dialogbasert, slik at både unge og voksne får mulighet til å stille spørsmål.

I en dansk artikkel foreslås det å bruke høgskoleambassadører med minoritetsbakgrunn i informasjonsarbeid (Folkehøgskolernes forening 2019). Minoritetsambassadører brukes i Danmark. Mange av våre intervjuinformanter mener at slike ambassadører for folkehøgskolene – som har innvandrerbakgrunn og selv har gått på folkehøgskole – vil være effektive formidlere av informasjon. Vi anbefaler derfor at folkehøgskolene rekrutterer minoritetsambassadører og at det utformes et målrettet informasjonsopplegg rettet mot skoler, fritidsklubber, frivillige organisasjoner og andre arenaer der ambassadørene kan fortelle ungdom om sine erfaringer med folkehøgskole. Minoritetsambassadørene bør få god opplæring og forberedelse til oppgavene, blant annet for å hindre stigmatisering.

Vi anbefaler videre at folkehøgskolene arrangerer besøksdager ved skolene for både mulige elever og foreldre. Vi vurderer at slike tiltak kan være særlig relevante for unge i enkelte av de underrepresenterte gruppene, for å trygge foreldre og gi både unge og foreldre innsikt i hva tilbudet innebærer i praksis. Et alternativ eller supplement til slike

åpne dager ved skolene kan være å lage videokampanjer som viser hva helt konkret en dag på folkehøgskole innebærer.

En karriereveileder uttrykte et behov for å selv delta på besøksdager ved folkehøgskolene. Det ble trukket fram at karriereveiledere må ha god innsikt i tilbudet for å kunne videreformidle god informasjon og svare på spørsmål fra elever som vurderer folkehøgskole. Vi anbefaler at folkehøgskolene fokuserer enda mer på å gi målrettet informasjon om folkehøgskolene og deres tilbud, tilpasset de underrepresenterte gruppene, til karriereveiledere ved ulike skoler. Informasjonen bør særlig rettes mot veiledere ved skoler i områder der få unge søker folkehøgskole, og der det bor mange i målgruppene. Dette vil gi veilederne bedre grunnlag for å informere og besvare spørsmål, og kan samtidig bidra til å motarbeide eventuelle bias karriereveiledere har i sitt informasjon- og veiledningsarbeid mot de unge, knyttet til valg av utdanning og yrke etter fullført videregående skole.

Samtlige fokusgrupper vi har intervjuet mener folkehøgskolene bør bruke sosiale medier aktivt for å nå ut til flere målgrupper, for eksempel TikTok, Instagram og Youtube. Sosiale medier kan brukes for å formidle at folkehøgskolene har andre tilbud enn de «typisk norske», som friluftslivslinjer, og for å formidle hvordan folkehøgskolene tilrettelegger for praktisering av ulike religioner. Vi anbefaler at informasjonsformidling gjennom sosiale medier er målrettet og at en i arbeidet med dette er bevisst bildebruk og inkluderende språkbruk.

Til slutt vil vi anbefale at folkehøgskolenes informasjonsarbeid mot skoler, samt mot andre arenaer der ungdommer tilbringer tid, bør begynne allerede når ungdommene går i første klasse på videregående skole. Som tidligere nevnt nevner karriereveiledere i intervjuer at dette kan bidra til at ideen «modnes» hos elevene. Vi vurderer at informasjonstiltak tidligere enn dette, for eksempel i tiende klasse, kanskje ikke vil være like effektivt, fordi ungdommene da står ovenfor valg av videregående utdanning.

5.2 Tiltak mot økonomiske barrierer

Vår undersøkelse indikerer at økonomiske barrierer er sentrale hindre for mangfold i folkehøgskolene. Dette skyldes både strukturelle faktorer – at ungdom med innvandrerbakgrunn og ungdom med foreldre med lav utdanning og inntekt har mindre økonomisk handlingsrom – og sosialiseringmekanismer. Når unge i de to målgruppene veier kostnad mot nytte, faller mange ned på at folkehøgskole ikke er et tilbud det er verdt å bruke penger på eller noe de rett og slett ikke har mulighet til å bruke penger på.

Elever i fokusgruppene vi intervjuet mener folkehøgskole ville vært et mer aktuelt alternativ, både for seg selv og andre, dersom tilbudet var gratis, eller mindre kostbart. Karriereveiledere foreslo videre innføring av økonomiske ordninger som gjør tilbudet mer attraktivt for flere grupper. I en dansk artikkel foreslår ungdommene som er intervjuet at det innføres egne stipendordninger, eller for eksempel to friplasser i året som er forbeholdt flyktninger eller andre grupper man ønsker å nå (Folkehøjskolernes forening 2019). Vi anbefaler Folkehøgskoleutvalget å utrede hvorvidt det kan innføres økonomiske ordninger som bidrar til å jevne ut strukturelle forskjeller og gjøre folkehøgskolenes tilbud mer attraktive for målgruppene. Slike ordninger vil heller ikke bare gi gevinster for de som støttes direkte av ordningene, men bidrar også til fordeler gjennom økt mangfold for alle elevene ved folkehøgskolene, og ikke minst til at det vil finnes flere representanter fra de underrepresenterte gruppene som kan inspirere andre til å vurdere samme vei.

Det bør også vurderes i hvilken grad økonomiske ordninger legger opp til at ungdommene skal låne penger. Som tidligere nevnt fører kulturelle og religiøse faktorer til at en del unge med muslimsk bakgrunn – og deres familier – ikke ønsker å ta opp studielån, heller ikke til høyere utdanning. Muligheter til å kunne ta opp større lån til å gå på folkehøgskole vil derfor ikke løse alle utfordringene knyttet til økonomi.

Det kan samtidig påpekes at det er viktig at økonomiske ordninger ikke vil være stigmatiserende for de elevene som eventuelt benytter seg av den, ved at de kommer inn på folkehøgskolene på et annet grunnlag enn øvrige elever. Videre vil eksistensen av slike ordninger kunne føre til at andre med samme bakgrunn, som *ikke* trenger eller benytter ordninger, vil kunne antas å ha brukt den, osv. Vi anbefaler at det i utformingen av økonomiske ordninger bør gjøres tiltak for å begrense stigmatisering av personene som benytter dem.

Videre vil eventuelle plasser ved folkehøgskolene som ikke medfører kostnader for de aktuelle elevene («frie» plasser) indirekte kunne føre til at flere fra de underrepresenterte gruppene søker folkehøgskole. Det kan tenkes at flere vil kunne få lyst til å søke, dersom noen i deres sosiale krets allerede har gått på folkehøgskole og snakket varmt om det, selv om de som kommer etter må søke studielån og eventuelt dekke noen kostnader selv. Tiltak for å imøtekomme økonomiske barrierer vil dermed kunne påvirke sosialiseringsmekanismene som vi vurderer er sentrale barrierer mot mangfold i folkehøgskolene, som utdypet under punkt 4.2.

5.3 Flere skoler lokalisert i eller nær de store byene

Undersøkelsen viser at ungdom med innvandrerbakgrunn kan ha et ønske om å ikke flytte vekk fra sin hjemby når de fullfører videregående opplæring. Dette kan være knyttet til de unges tilknytning til sin familie og/eller familien og foreldrenes oppfatninger og ønsker for dine ungdommer. Siden de fleste folkehøgskolene i Norge er lokalisert utenfor de store byene, kan dette virke som en barriere mot at ungdom med innvandrerbakgrunn velger folkehøgskole.

En skole i Sverige har startet opp et tilbud i et utsatt byområde/forstad til en større by, i samarbeid med lokale kulturaktører (Folkeoplysningsrådet 2021). Vi anbefaler Folkehøgskolerådet å tilrettelegge for – eller etablere incentiver for – opprettelsen av flere tilbud i eller nær de store byene.

5.4 Linjer tilpasset målgruppene

Vår undersøkelse viser at hvilke linjer folkehøgskolene tilbyr kan ha betydning for underrepresentasjon i folkehøgskolen. Flere ungdom med innvandrerbakgrunn vi har intervjuet har et noe «smalt» inntrykk av hva folkehøgskolene tilbyr av linjer, og enkelte har inntrykk av at folkehøgskolene er «urnorske». Dette kan på den ene siden skyldes manglende kjennskap til hva folkehøgskolene faktisk tilbyr – som vi tidligere har vist virker kjennskapet til folkehøgskolene blant ungdom i målgruppene å være lav. I denne sammenheng vil målrettet informasjonsformidling være et viktig tiltak. Anbefalinger knyttet til dette utdypes nedenfor.

På den andre siden kan man vurdere å opprette linjer ved folkehøgskoler som er mer tilpasset målgruppene. Én mulig linje som ble nevnt av ungdom i fokusgruppene var linjer som fokuserer på religion og å lære om islam. Med tanke på at det allerede finnes mange folkehøgskoler som legger et kristent livssyn til grunn, kan det være grunn til å vurdere hvorvidt dette kan være en mulighet. Videre anbefaler vi at det undersøkes nærmere

hvilke andre linjer som kunne vært aktuelle for å treffe flere unge i de underrepresenterte målgruppene.

5.5 Tilpasning til religiøs praksis

Som tidligere nevnt kan det være en barriere mot mangfold i folkehøgskolen at unge i enkelte underrepresenterte grupper ikke opplever at de kan praktisere sin religion ved folkehøgskolen, særlig fordi mange skoler har en kristen profil. Dette aspektet vektlegges imidlertid ikke tungt blant respondentene i spørreundersøkelsen, uansett bakgrunn. Vi anbefaler imidlertid at det igangsettes et arbeid for å kartlegge hvilke mulige utfordringer som finnes ved skolene i dag knyttet til muligheten for å praktisere ulike religioner, og at det vurderes å sette inn tiltak for å tilpasse dersom det avdekkes et behov for dette.

5.6 Innføring av formelle kvalifikasjoner på enkelte linjer

For å imøtekomme barrierene som sosialiseringmekanismene skaper – særlig knyttet til forventninger til videre utdanning og jobb – kan det argumenteres for at et år på folkehøgskole bør inkludere tilbud om opparbeidelse av formell kompetanse, utover de to tilleggspoengene elevene får når de fullfører.

Et forslag som kom opp i intervjuene med karriereveiledere var at elever kan få mulighet til å ta opp fag som privatist mens de går på folkehøgskole, som de får dekket som del av prisen de allerede betaler for å gå på skolen. Et annet var at elevene kan få mulighet til å ta forberedende kurs til universitet mens de går på folkehøgskole.

Slike forslag kan på ulike måter komme i konflikt med filosofien og pedagogikken bak folkehøgskolenes tilbud. Tiltak på dette området må utformes slik at det ivaretar en balanse mellom hensynet til representasjon og hensynet til folkehøgskolenes pedagogikk, som blant annet innebærer fravær av karakterer og vurderinger. Vi anbefaler Folkehøgskoleutvalget å undersøke nærmere hvilke tiltak det er mulig å sette inn, som gjør det mulig å opparbeide seg mer formalisert kompetanse ved folkehøgskolene, men som samtidig ivaretar folkehøgskolenes prinsipper best mulig.

5.7 Prioriteringer mellom tiltak

Basert på våre data vurderer vi at tiltak for å overkomme økonomiske barrierer og målrettet informasjonsformidling er områdene Folkehøgskoleutvalget bør legge aller størst vekt på fremover. Det er her vi vurderer at effektene vil være størst for å øke representasjonen til målgruppene ved folkehøgskolen. Flere skoler lokalisert i eller nær de store byene, kartlegging av utfordringer knyttet til religiøs praksis og tilpassede linjer til målgruppene er imidlertid også viktige tiltak som kan bidra til mer mangfold i folkehøgskolene. Imidlertid er det grunn til å tro at det ikke vil være like stort behov for å utvikle egne/mer tilpassede linjer til ungdom i målgruppene dersom informasjonsformidlingen gjøres mer målrettet, og de unge og deres familier dermed får mer kjennskap til hvilke tilbud som finnes.

Innføring av formelle kvalifikasjoner på enkelte linjer er et tiltak vi tror vil kunne ha stor effekt på rekruttering både av ungdom med innvandrerbakgrunn, og ungdom med foreldre med lav utdanning og inntekt. Vurderinger av kost-nytte er en viktig barriere som hindrer representasjon, og formelle kvalifikasjoner vil også kunne gjøre de unges foreldre mer positive til folkehøgskoler. Imidlertid vil slike tiltak kunne komme i konflikt med

prinsipper som ligger til grunn for folkehøgskolenes pedagogikk, som tidligere nevnt. Dette er derfor et område vi vurderer som mindre aktuelt å sette inn tiltak per nå, men der Folkehøgskoleutvalget bør gjøre videre undersøkelser.

Litteratur

- Arar, K.H. (2021). Research on refugees' pathways to higher education since 2010: A systematic review. *Review of Education*, 9, e3303. <https://doi.org/10.1002/rev3.3303>
- Bagley, S.S., & Rust, V.D. (2013). Folk schools in the United States: A Scandinavian inspiration. I A.-M. Laginder, H. Nordvall, & J. Crowther (Red.), *Popular education, power and democracy: Swedish contributions and experiences*. Leicester: NIACE.
- Bakken, A., Frøyland, L.R. & Aaboen, M. (2016). Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungdata-undersøkelsene? (NOVA Rapport 3/16). <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/5103>
- Borsch, A. S., Skovdal, M., & Jervelund, S. S. (2021). How a school setting can generate social capital for young refugees: Qualitative insights from a folk high school in Denmark. *Journal of Refugee Studies*, 34(1), 718-740. <https://academic.oup.com/jrs/article-abstract/34/1/718/5310336>
- Boudon, R. (1974). *Education, Opportunity and Social Inequality*. John Wiley and Sons, New York.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1977). *Reproduction in education, society, and culture*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Buudir (2021). Skole og sosioøkonomisk status. Hentet fra: https://www.buudir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Barnehage_og_skole/Skole_og_sosiookonomisk_status/
- Collins, J. (2013). Outside the Box: The Danish Folkehøjskole as Educational Innovator. *Australian Journal of Adult Learning*, 53(2), 336–342. (64)
- Damianek, C. (2016). Folk schools: Contemporary aspects on an old form of “non-formal adult education”. *European Journal of Alternative Education Studies*. 1(1), 43–48. (65)
- Departementene (2021). *Hverdagsintegrering – strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021 – 2024*.
- Ekren, R. (2014). Sosial reproduksjon av utdanning? *Samfunnsspeilet*, 5/2014. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/sosial-reproduksjon-av-utdanning>
- Dancygier, R., Lindgren, K-O., Oskarsson, S. & Vernby, K. (2015). Why Are Immigrants Underrepresented in Politics? Evidence from Sweden. *American Political Science Review*. 109. 703-724. 10.1017/S0003055415000404.
- Eimhjellen, I., Bentsen, H. L. & Wollebæk, D. (2020). Sivilsamfunnsdeltaking blant innvandrere i Noreg. (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Bergen/Oslo. Rapport: 2020: 2).
- Ekren, R. (2014). Sosial reproduksjon av utdanning? *Samfunnsspeilet* 5/2014. SSB. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/sosial-reproduksjon-av-utdanning>
- Elling, A. & I. Claringbould (2005). Mechanisms of Inclusion and Exclusion in the Dutch Sports Landscape: Who Can and Wants to Belong? *Sociology of Sport Journal*.

- Erikson, R. & Goldthorpe, J. (1992). *The Constant Flux: A Study of Class Mobility in Industrial Countries*. Oxford University Press, New York.
- Folkehøgskolene (2021). Du kan søke på folkehøgskole nå. Hentet fra: <https://www.folkehogskole.no/blogg/du-kan-soke-pa-folkehogskole-na>
- Folkehøgskolene (2022). Fakta om folkehøgskole. Hentet fra: <https://www.folkehogskole.no/kontakt/presse/fakta-om-folkehogskole>
- Ford, Donna Y. (1998). The Underrepresentation of Minority Students in Gifted Education: Problems and Promises in Recruitment and Retention. *The Journal of Special Education*.
- Hooks, B. (1995). *Killing rage. Ending racism*. London: Penguin.
- Knutas, A. (2013). People's high schools in Scandinavia: a contribution to democracy?, *International Journal of Lifelong Education*, 32:6, 780-796, DOI: [10.1080/02601370.2013.804129](https://doi.org/10.1080/02601370.2013.804129)
- Kulich, J. (1964). The Danish folk high school: can it be transplanted? The success and failure of the Danish folk high school at home and abroad. *International Review of Education*, 417-430.
- Larsson, S. (2013). Folk high schools as educational avant-gardes. In A.-M. Laginder, H. Nordvall, & J. Crowther (Red.). *Popular education, power and democracy: Swedish contributions and experiences*. Leicester: NIACE.
- Kunnskapsdepartementet (2018). Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022.
- Minefee, I., [V. C. Rabelo](#), [O. J. C. Stewart, IV](#) & [N. C. Jones Young](#) (2018). Repairing leaks in the pipeline: A social closure perspective on underrepresented racial/ethnic minority recruitment and retention in business schools. *Academy of Management Learning & Education*. Vol. 17, No. 1, 79–95. <https://doi.org/10.5465/amle.2015.0215>
- Mishra, S. (2020). Social networks, social capital, social support and academic success in higher education: A systematic review with a special focus on 'underrepresented' students. *Educational Research Review*, Vol. 29, <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2019.100307>.
- Moafi, H. & Sundberg, K. (2021). Veiene inn til høyere utdanning. (SSB Rapport 2021: 16). Hentet fra: https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/bitstream/handle/11250/2976261/RAPP2021-06_web.pdf?sequence=1
- Nordvall, H. & Fridolfsson, C. (2019). The Folk High School: A Contemporary Educational Pathway for Swedish Parliamentarians? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 63:3, 347-362, DOI: [10.1080/00313831.2017.1375006](https://doi.org/10.1080/00313831.2017.1375006)
- Pastuhov, A., Lövgren, J. & Nordvall, H. (2019). *Forskning om nordisk folkhögskola. En översikt 1998-2018 med sammanfatningar*. Mimers småskrifter, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet
- Sjöstrand, E. & Svedberg, L. (2021). Ett engagerande mikrokosmos: folkhögskoledeltagarna och deras samhällsengagemang (Folkbildningsrådet: Rapport). Hentet fra: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1606233/FULLTEXT01.pdf>

SSB (2014). *Sosial reproduksjon av utdanning?* Samfunnsspeilet 5/2014. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/sosial-reproduksjon-av-utdanning>

Wollscheid, Lynnebakke S., B., Fossum L. W. & Bergene A. C. (2018). Konsekvenser av rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn. En kunnskapsoversikt. (NIFU Rapport 2021:22). <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/2978279/NIFUrapport2021-22.pdf?sequence=1>

Vedlegg 1

Q019 - Velkommen:

Text

Not back

Velkommen til denne undersøkelsen som handler om utdanningsvalg etter videregående skole. Undersøkelsen skal brukes til å bedre forstå hvorfor unge med ulik bakgrunn (kjønn, innvandrers-, flerkulturell og norsk bakgrunn) velger og ikke velger folkehøgskole. Du er tilfeldig trukket fra Folkeregisteret til å delta i undersøkelsen. Kunnskapsdepartementet ved Folkehøgskoleutvalget har bestilt oppdraget.

Q001 - DageligVirke:

Single coded

Not back

Hva beskriver best hva du gjør på dagtid?

Normal

- 1 Videregående opplæring: studiespesialisering
- 2 Videregående opplæring: yrkesfag/lærling
- 3 Jobber
- 4 Går på folkehøgskole
- 5 Friår/gaming/dyrker interesse
- 6 Annet, notér: *Open

Q002 - Funksjonsnedsettelse:

Single coded

Answer not required | Not back

Har du en funksjonsnedsettelse?

Normal

- 1 Nei
- 2 Ja, men det påvirker meg i liten grad
- 3 Ja, og det påvirker meg i stor grad

Ask only if **Q001 - DageligVirke,1,2**

Q003 - BestemtEtterVgs:

Single coded

Answer not required | Not back

Har du bestemt deg for hva du skal gjøre når du er ferdig med videregående opplæring?

Normal

- 1 Ja
- 2 Nei

Ask only if **Q003 - BestemtEtterVgs,1**

Q004 - GjoreEtterVgs:

Multi coded

Answer not required | Not back

Hva skal du gjøre etter videregående?

Mulig å krysse av for flere

Normal

- 1 Studere
- 2 Lærlingeår
- 3 Tjenestegjøre i Forsvaret/Sivilforsvaret
- 4 Folkehøgskole
- 5 Ta opp fag
- 6 Jobbe
- 7 Friår/reise/dyrke andre interesser
- 8 Annet, notér *Open

Ask only if **Q003 - BestemtEtterVgs,1**

Q005 - ForeldreEnig:

Single coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

I hvilken grad var foreldrene dine enige i valget ditt?

Normal

- 1 De var helt uenige
- 2 De var ganske uenige
- 3 De var verken enige eller uenige
- 4 De var ganske enige
- 5 De var helt enige
- 6 Vet ikke
- 7 Ikke relevant

Ask only if **Q003 - BestemtEtterVgs,1**

Q006 - Paastander:

Matrix

[Answer not required](#) | [Not back](#) | [Number of rows: 7](#) | [Number of columns: 6](#)

I hvilken grad er følgende påstander beskrivende for valget du tok?

[Rows: Random](#) | [Columns: Normal](#)

Rendered as Dynamic Grid

	Helt enig	Ganske enig	Verken enig eller uenig	Ganske uenig	Helt uenig	Vet ikke
Jeg har gjort en grundig vurdering av hva jeg ville gjøre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har valgt det foreldrene mine synes jeg burde velge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har valgt det som er vanlig blant venner og kjente	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har valgt det som vil gi meg gode muligheter i arbeidslivet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har ønsket et avbrekk fra utdanning og karriere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har vært veldig usikker på hva jeg skulle gjøre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har et avslappet forhold til fremtiden – jeg tar det litt som det kommer	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ask only if NOT **Q003 - BestemtEtterVgs,2**

Q007 - LangsiktigPlan:

Multi coded

[Answer not required](#) | [Not back](#) | [Min = 1](#)

Vil du si at du har en langsiktig plan for utdanning og karriere?

Merk, flere svar (inntil tre svar) mulig

Normal

- 1 Nei, har ingen plan **Exclusive*
- 2 Ja, har en ettårsplan
- 3 Ja, har en plan for flere år fremover
- 4 Annet, noter: **Open*
- 5 Vet ikke/Ikke relevant **Exclusive*

Q018 - InfoFolkehogskole:

Text

Not back

Folkehøgskole er en praktisk innrettet skole, uten eksamen, hvor man bor på internat og tar fag som gjerne er knyttet til egne fritidsinteresser.

Ask only if NOT **Q001 - DageligVirke,4** or NOT **Q004 - GjoreEtterVgs,4**

Q009 - VurdertFolkehogskole:

Single coded

Answer not required | Not back

Folkehøgskole er en praktisk innrettet skole, uten eksamen, hvor man bor på internat og tar fag som er knyttet til egne interesser.

Har du vurdert å søke folkehøgskole?

Normal

- 1 Ja
- 2 Nei
- 3 Vet ikke

Ask only if NOT **Q001 - DageligVirke,4** or NOT **Q004 - GjoreEtterVgs,4**

Q010 - PaastanderViktig:

Matrix

Answer not required | Not back | Number of rows: 12 | Number of columns: 7

Hvor viktig er følgende begrunnelser for at du ikke har valgt folkehøgskole?

Rows: Random | Columns: Normal**Rendered as Dynamic Grid**

	Svært uviktig	Ganske uviktig	Verken viktig eller uviktig	Ganske viktig	Svært viktig	Vet ikke	Ikke relevant
Jeg vet ikke så mye om hva folkehøgskole er	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er nesten ingen som går på folkehøgskole blant mine venner og kjente	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehøgskole er for dyrt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg vurderte noe annet som bedre for meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker å komme raskt i gang med utdanningen min	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Familien rådet meg til å ikke gå på folkehøgskole	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker å tjene penger	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ser ikke nytten/verdien av folkehøgskole	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker ikke å bo borte fra familie og venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg tror ikke jeg ville passet inn på folkehøgskole	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har en funksjonsnedsettelse som gjør at folkehøgskole blir for utfordrende for meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehøgskole passer ikke for praktisering av min religion	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Scripter notes: Alternative/value 11 should only be shown to those who answered either 2 or 3 on question 2.

Q011 - ViktigeGrunnerFolkehøgskole:

Matrix

Answer not required | Not back | Number of rows: 9 | Number of columns: 6

Hvor viktig har følgende grunner vært for at du har valgt å gå på folkehøgskole?

Rows: Random | Columns: Normal**Rendered as Dynamic Grid**

	Svært uviktig	Ganske uviktig	Verken viktig eller uviktig	Ganske viktig	Svært viktig	Vet ikke
Jeg ønsker nye inntrykk/impulser/gjøre noe annerledes	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker mye fritid/selv velge å gjøre ting jeg liker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Familien rådet meg til å velge folkehøgskole	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker å dyrke hobbyen/fritidsinteressen min	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg skal bruke året på å kvalifisere meg/forberede meg til videre utdanning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker å møte nye folk/få nye venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker å ha en pause fra tradisjonell skole/utdanning og jobb	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har fått det anbefalt av venner/det er vanlig å gå på folkehøgskole blant venner og kjente	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker å bli mer selvstendig/prøve å bo hjemmefra	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q012 - PaastanderFolkehøgskole:

Matrix

Answer not required | Not back | Number of rows: 7 | Number of columns: 6

Her kommer noen påstander om folkehøgskolen. I hvilken grad er du enig/uenig i følgende?

Rows: Random | Columns: Normal**Rendered as Dynamic Grid**

	Helt uenig	Ganske uenig	Verken enig eller uenig	Ganske enig	Helt enig	Vet ikke
Folkehøgskole er som et friår til å realisere seg selv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehøgskole er bortkastet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehøgskole er et år for å bli voksen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehøgskole er for dyrt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehøgskole innebærer at man havner på etterskudd sammenlignet med andre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehøgskole er for de rike og privilegerte	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehøgskole passer best for de som er typisk norske	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q013 - Bakgrunn:

Text

Not back

En viktig del av denne undersøkelsen handler om å undersøke årsaker for studie og karrierevalg. Vi ønsker derfor at du til slutt svarer på noen spørsmål om din bakgrunn.

Ask only if **Q001 - DageligVirke,1,2,3,5,6**

Q014 - Bosituasjon:

Single coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

Bor du hjemme hos foreldre/foresatte i dag?

Normal

- 1 Ja, bor hjemme
- 2 Nei, bor alene
- 3 Nei, bor med venner/internat
- 4 Annet, notér: *Open

Q015 - ForeldreJobb:

Single coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

Har dine foreldre/foresatte jobb?

Normal

- 1 Ja, begge har jobb
- 2 En forelder har jobb
- 3 Nei, ingen har jobb
- 4 Annet, notér: *Open
- 5 Ønsker ikke å svare

Q016 - ForeldreTjener:

Matrix

[Answer not required](#) | [Not back](#) | **Number of rows: 2** | **Number of columns: 8**

Hvor mye tror du foreldrene dine/dine foresatte tjener i året?

Inkluder lønn, trygd og andre stønader, etc.

Rows: Normal | **Columns: Normal**

Rendered as Dynamic Grid

	Under 200 000 kroner	Mellom 200 000 og 399 999 kroner	Mellom 400 000 og 599 999 kroner	Mellom 600 000 og 799 999 kroner	800 000 kroner eller mer	Vet ikke	Ønsker ikke å svare	Annet/Ikke relevant
Mor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Far	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Scripter notes: Sett opp svaralternativer (kr) vertikalt.

Q017 - ForeldreUtd:

Single coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

Hvilket utdanningsnivå har dine foreldre/foresatte?

Normal

- 1 Ingen har høyere utdanning
- 2 En forelder har høyere utdanning
- 3 Begge har høyere utdanning
- 4 Annet, notér: *Open
- 5 Ønsker ikke å svare